

Cikk

Az Ordo Iuris nemzetközi tevékenysége. A közép-európai szereplő és a globális keresztény jobboldal

Alicja Curanovic'

Varsói Egyetem Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kara, Varsói Egyetem, Krakowskie Przedmies'cie 26/28, 00-927 Varsó, Lengyelország; a.curanovic@uw.edu.pl.

Összefoglaló: A közelmúltbeli lengyelországi politikai változásokkal foglalkozó kutatások nagy része a kormányzó Jog és Igazságosság párt által követett konzervatív programra helyezi a hangsúlyt. Számos cikk röviden megemlíti az Ordo Iurist (OI). Ez a 2013-ban alapított nem kormányzati szervezet megérdemli a megfelelő elemzést, mivel ritka sikertörténetet mutat be egy olyan lengyelországi, életpárti programot folytató szereplőről, amely hivatalosan nem kapcsolódik a helyi katolikus egyházhoz. Az Ordo Iuris nem csak a hazai társadalmi-politikai dinamikát képes befolyásolni, hanem olyan képességet is kifejlesztett, hogy Lengyelország határain túl is képes fellépni. Ez a tanulmány az OI nemzetközi tevékenységére összpontosít, két célt szem előtt tartva. Először is bemutatja, hogy az OI - narratívájával, módszereivel és akcióival - hogyan illeszkedik a globális keresztény jobboldal tágabb jelenségébe. E tekintetben a tanulmány felhívja a figyelmet a közép-európai civil szervezet hasonlóságaira és sajátosságaira egyaránt. Másodsor, megvitatja a politikába való belekeveredés következményeit az Ordo Iuris programjára nézve.

Idézet: Curanovic', Alicja. 2021. Az Ordo Iuris nemzetközi tevékenysége. A közép-európai szereplő és a globális keresztény jobboldal.

Religions 12: 1038. <https://doi.org/10.3390/rel12121038>

Tudományos szerkesztők:
Mitrofanova Anastasia, Sharyl Cross, Daniel
H. Levine, Roberto Cipriani és Victor Roudometof

Megérkezett: 2021. szeptember 23.
Elfogadva: november 19.
Megjelent: 24 november 2021

A kiadó megjegyzése: Az MDPI semleges marad a közzétett térképek és intézményi kapcsolatok joghatósági igényei tekintetében.

Szerzői jog: © 2021 a szerző által. Licenszejtő MDPI, Bazel, Svájc. Ez a cikk a Creative Commons Attribution (CC BY) licenc feltételei szerint terjesztett nyílt hozzáférésű cikk (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Kulcsszavak: Globális keresztény jobboldal; Ordo Iuris; Lengyelország; konzervativizmus; Közép-Európa

1. Bevezetés

Lengyelországot gyakran a vallás erős politizálódásának példjaként tárgyalják (Ingelhart és Norris 2011, 111-32. o.; Diskin 2001; Hruby 1982-1983; Borowik és Ramet 2017; Duda 2019). Az utóbbi években az ország a konzervatív márka politikai populizmusa miatt keltett érdeklődést a társadalomtudósok körében. Számos cikk jelent meg azokról a változásokról, amelyek a Jog és Igazságosság párt (Prawo i Sprawiedliwos'ć, PiS) 2015-ös hatalomra kerülése óta történtek. A szerzők a kormány politikájára összpontosítottak, amelynek célja egy felülről lefelé irányuló konzervatív civil társadalom kiépítése, a régi elit leváltásának folyamata, a biopolitika és az állami intézmények illiberális átalakítása (Bluhm és Varga 2019; Yatsyk 2020; Marczewski 2018; Bill 2020; Kotwas és Kubik 2019). A kormányközpontú perspektívával szemben ez a cikk az alulról jövő dinamikára hívja fel a figyelmet. A vallás és a politika összefonódását az Ordo Iuris Jogkultúra Intézet (a továbbiakban: Ordo Iuris, OI) nemzetközi tevékenységének elemzésével kezeli. Ez egy 2013-ban Lengyelországban alapított nem kormányzati életvédő szervezet, amelynek - részben a PiS hatalomra kerülésének köszönhetően - azóta sikerült saját nemzetközi hálózatot kiépítenie. Az Ordo Iuris olyan sikertörténetet mutat be, amely egyrészt a Lengyelországban zajló változások szerves része. Másrészt a Globális Keresztény Jobboldal (a továbbiakban: GCR) tágabb értelemben vett jelenségével, azaz a nemzetközi szinten együttműködő keresztény jobboldali életpárti szervezetek hálózatával összefüggésben kell szemlélni.

Ennek a cikknek két célja van. Először is, azt kívánja bemutatni, hogy az OI - narratívájával, módszereivel és intézkedéseivel - hogyan illeszkedik a GCR-be. Az összehasonlítás segít a hasonlóságok további megvilágításában, ugyanakkor az Ordo Iuris akcióinak közép-európai sajátosságait is azonosítja és magyarázza. A második cél az, hogy elgondolkodjunk a nem kormányzati, hitalapú szereplő politikába való összefonódásáról; hogy megmutassuk, milyen eszközöket használ a politikához való hozzáféréshez és a kormány külpolitikai menetrendjének befolyásolásához. Ugyanakkor a fordított folyamatot is tárgyaljuk, vagyis azt, hogy az OI-t hogyan befolyásolja a politikai

játszmának való kitettség. Mivel a külöszámot a

Religions **2021**, *12*, 1038. <https://doi.org/10.3390/rel12121038><https://www.mdpi.com/journal/religions>.

www.mdpi.com/journal/religions

<https://doi.org/10.3390/rel12121038><https://www.mdpi.com/journal/religions>

a vallás politizálása és a globális fejlemények, ez a cikk az OI nemzetközi tevékenységére összpontosít. Ezért nem tárgyalja az OI költségvetését, személyzeti politikáját vagy Lengyelországra korlátozódó kezdeményezéseit. A hazai kontextus csak akkor jelenik meg, ha az OI nemzetközi tevékenységének megértéséhez szükséges.

A cikk gazdagítja a vallás és politika egyre növekvő szakirodalmát azzal, hogy egy nem állami életpárti szereplőnek a politikába való belekeveredését tárgyalja, ahol a vallás nem pusztán eszköz, hanem a cselekvés oka. A szöveg hozzájárulása kettős. Először is, eredeti anyagokon alapulva mélyreható elemzést nyújt egy olyan szervezetről, amely nem csak Lengyelországban, hanem az egész közép-európai régióban zajló változásokban jelentős szerepet játszik. Emiatt az Ordo Iuris esete, amelyet eddig meglehetősen elhanyagoltak a kutatók, önmagában is érdemes tanulmányozni. Ez lett a legsikeresebb lengyel életvédő intézmény, amely nemzetközi tevékenységet fejtett ki. Ez egy új típusú, egyértelműen meghatározott normatív programmal rendelkező szereplő a lengyel civil társadalom konzervatív-jobboldali szegmensében.

Másodszor, a cikk a közép-európai életpárti ügynökök sajátosságainak tárgyalásával járul hozzá a GCR-re vonatkozó kutatásokhoz, amelyeket eddig a tudományos munkákban háttérbe szorítottak nyugat-európai és amerikai társaik (Buss és Herman; Camus és Lebourg). A cikk bemutatja az OI nemzetközi tevékenységének "közép-európai szemszögét", hogy rávilágítson az OI-t megkülönböztető jellegzetességekre. Ezek azért különösen fontosak, mert feltárják az OI geopolitikai gondolkodását és a politikába való összefonódását. A cikk egy félperifériás ország helyi szereplőjének nézőpontját kínálja, akit a GCR inspirált, aki tanult tőle, és aki végül hozzáférést nyert ehhez a hálózathoz. Az OI bemutatása a hálózat horizontális logikájához egy újonnan érkező vertikális nézőpontját adja hozzá. Ez egy érvényes hozzájárulás, amely gazdagítja a Clifford Bob vagy Doris Bus és Didi Herman munkáiban leírt GCR megértését. Míg ezek a szerzők egy akkor még kialakulóban lévő globális jelenség jellemzőit adták meg, ez a cikk nem a hálózaton belüli dinamikára összpontosít, hanem arra, hogy egy-egy szereplő hogyan próbál csatlakozni, és hogyan profitál a GCR-rel való kapcsolatokból. A cikkből kiderül, hogy sok nyugati életvédő szervezettel ellentétben az Ordo Iuris nem azért terjeszkedett külföldön, hogy itthon növelje presztízsét (Bob 2012, 5. o.). Azért fejlesztett nemzetközi tevékenységet, mert ebben látta az egyetlen lehetőséget arra, hogy megakadályozza a nemkívánatos változásokat (vagy előnyös változásokat idézzen elő) Lengyelországban, amelynek szuverenitását az uniós tagság miatt korlátozottnak látja. Miközben az OI nemzetközi tevékenysége növekszik, prioritásai elsősorban Lengyelországhoz kötődnek. Végül, de nem utolsósorban a cikk bemutatja, hogy nem csak a GCR használja a helyi életvédő szervezeteket az egyes országok politikájának befolyásolására (Bob 2012, 11. o.). Az OI esete azt bizonyítja, hogy a helyi hitbéli szereplők is képesek arra, hogy a globális hálózatot felhasználva legitimálják kormányaik politikáját a nemzetközi szinten.

2. Módszerek

A cikk célja, hogy bemutassa a lengyel hitbéli szereplő nemzetközi tevékenységét a globális keresztény jobboldal kontextusában. Ezért azokat a módszereket használja, amelyeket más, a GCR jelenségével foglalkozó tudományos munkákban alkalmaznak. Ezek jelentős része empirikus (pl. Bob; Buss és Herman; Camus és Lebourg; Drolet és Williams). A szerzők egyes szereplők narratívájának és cselekvéseinek elemzését végzik, ami viszont lehetővé teszi számukra általánosabb megállapítások megfogalmazását. Clifford Bob könyvében két koncepcionális pontot fogalmazott meg. Először is azt állította, hogy a hálózatok változóak és laza kötésűek, és azt javasolta, hogy a hangsúlyt az egyes szereplőkre kell helyezni (Bob 2012, 8. o.). Másodszor hangsúlyozta, hogy minden transznacionális hálózat helyi, a belpolitikában gyökerező szereplőkből áll. Ez indokolja, hogy az elemzésnek ezt a szintjét is bevonjuk a GCR kutatásába (Bob 2012, 8-11. o.). Ezeket az ajánlásokat követjük itt. Az OI narratíváit és akcióit elemezzük, hogy rekonstruáljuk nemzetközi tevékenységének összetett képét. Emellett kontextualizálják azt azáltal, hogy bemutatják az OI nemzetközi programja és a lengyel politika közötti kapcsolatot, amelyet "összefonódás a politikában" néven emlegetnek. A cikk célja nem az, hogy nyomon kövesse az ÁB belső dinamikáját, amelyet már ismertett

a szakirodalomban. Ehelyett a cikk egy konkrét szereplő esettanulmányát mutatja be - egy helyi lengyel civil szervezetét, amely a GCR által inspirálva saját nemzetközi tevékenységet fejtett ki, és a GCR módszereinek felhasználásával regionális hálózatot kezdett kiépíteni Közép-Európában.

A két általános cél (az OI és a GCR elemzése, valamint az OI politikai összefonódásának bemutatása) eléréséhez mindenképp az Ordo Iuris részletes elemzése szükséges, amely lehetővé teszi az összehasonlítást a GCR más szereplőivel. Ezért a cikk szerzője a két cél érdekében a következő kérdésekre keresi a választ: (1) Mi teszi az OI-t új típusú hitéleti szereplővé Lengyelországban? (2) Milyen elképzelése van az OI-nak a nemzetközi folyamatokról? (3) Milyen nyelvet (narratívát) és eszközöket használ az OI nemzetközi tevékenysége során? (4) Hogyan felel meg az OI (narratívájában és módszereiben) a GCR-nek? (5) Mi a sajátos az OI nemzetközi tevékenységében a GCR-hez képest? (6) Mi az oka annak, hogy az OI a közép-európai régióra összpontosít? (7) Hogyan befolyásolja a politikába való összefonódás az OI nemzetközi programját? (8) Milyen szerepet játszik a GCR az OI politikai összefonódottságában? Ezeknek a kérdéseknek a vizsgálata lehetővé teszi a redukcionizmus elkerülését, és rávilágít arra az összetett dinamikára, amelyben a helyi szereplő (OI) globális hálózatra törekszik, regionális szereplő és belpolitikai összefonódásban van.

Az elemzés a szervezet hivatalos honlapján (ordoiuris.pl) közzétett gazdag anyagokon alapul. Cikkeket, interjúkat, jelentéseket, jogi elemzéseket és videókat tartalmaz a 2013-2021 közötti időszakból. A sajtóban az Ordo Iurisról megjelent cikkek további forrásként szolgálnak. Sajnos a szerző többszöri kérése ellenére az OI vezetősége nem volt hajlandó nyilatkozni szervezetük tevékenységéről. Ennek ellenére sikerült négy, az OI gyakorlatát jól ismerő személlyel beszélni, akik azonban nem voltak hajlandóak felfedni kilétüket. Az e beszélgetések során szerzett információk kiegészítő forrásként szolgálnak, és lehetővé tették az OI által hivatalosan közzétett adatok, azaz az elsődleges forrás jobb kontextusba helyezését. Annak érdekében, hogy rekonstruálni lehessen az OI nemzetközi folyamatokról alkotott elképzelését és külföldi tevékenységének eszközeit, a szerző kritikai elemzést végzett az OI narratívájáról, és megvizsgálta az OI tevékenységét. Az eredményeket összevetette a meglévő szakirodalomban leírt, a GCR-re jellemző narratívával és eszközökkel.

A cikk a hitalapú szereplők nemzetközi tevékenységéről és a GCR-ről szóló bevezető megjegyzésekkel kezdődik, amelyek megteremtik a szükséges kontextust az OI mint e sajátos jelenség részének elemzéséhez. Ezt követi az Ordo Iuris genezisének és normatív identitásának rövid leírása. Ezután a GCR és az OI víziójának, nyelvezetének és módszereinek hasonlóságait tárgyaljuk, hangsúlyt fektetve az OI nemzetközi programjának sajátosságaira - a "közép-európai szemszögre". Az utolsó pont az OI politikába való összefonódásának szentelt.

3. A hitalapú szereplők globálisan lépnek fel: Bevezető megjegyzések

Amikor a második világháború véget ért, a társadalomtudományt az a meggyőződés uralta, hogy a társadalmak szekularizációja az iparosodás és az urbanizáció által fenntartott modernitás elkerülhetetlen terméke (Taylor 2018). A demokrácia és a kommunizmus összeapása által vonzott politológusok többsége elvesztette érdeklődését a vallás mint a politikai folyamatokat befolyásolni képes tényező iránt. Csak az 1980-as években, az iráni forradalom (1979-ben) vagy a lengyelországi Solidarnos'c' jelensége (1980-ban) eseteivel kezdték komolyan újragondolni a vallás szerepét a politikában (Berger 1999). Eközben a technológiai fejlődés, különösen a kommunikáció korában, lehetővé tette, hogy a regionális dinamikának valóban globális hatása legyen. A nemzetek növekvő kölcsönös függősége, amelyet a globális folyamatok erősítettek, új lehetőségeket teremtett a nem állami szereplők számára, amelyek olyan képességeket fejlesztettek ki, amelyekkel egy-egy ország területén kívül is képesek voltak cselekedni (Risse 2002; Keck és Sikkink 1998). Ezek a szereplők megtanulták, hogyan befolyásolhatják a nemzeti és nemzetközi napirendet azáltal, hogy nemzetközi szervezetekben tevékenykednek, transzregionális érdekvédelemért hálózatokat építenek ki és mobilizálják a társadalmakat. Az alulról szerveződő szereplők globális folyamatokban való részvételét a liberálisok pozitív fejleménynek tekintették, amely egy globális civil társadalom kialakulásához vezethet

---

(Bob 2012, 4. o.). Eközben számos hitbeli szereplő politizált és csoportosult a politikában

az európai és az amerikai politikai színtér jobb oldala nyugtalansággal figyelte ezeket a változásokat. A globalizációt olyan jelenségnek tekintették, amely a szekularizmust terjeszti (Buss és Herman 2003, 37. o.). Jean-François Drolet és Michael C. Williams tanulmányukban bemutatták, hogy a kezdeti passzív ellenállás hogyan változott forradalmi felhívássá, és hogyan alakult ki az Új Jobboldal (Drolet és Williams 2018). Ehhez az ügyszámhoz számos vallási alapú szereplő csatlakozott. Nemzetközi tevékenységüket Doris Buss és Didi Herman tanulmányozta, akik a "keresztény jobboldal" (Christian Right, CR) kifejezést használták. Mint kifejtették, ez "az amerikai szervezetek széles körére utal, amelyek hajlamosak arra, hogy mind hazai, mind nemzetközi koalíciókat alkossanak egy ortodox keresztény vízió és a hagyományos nukleáris családi formáció védelme körül, amelyet a CR "természetes családként" emleget." (Buss és Herman 2003, xviii. o.). A tudósok már 2003-ban azt állították, hogy a keresztény jobboldal nemzetközi szintű aktivizmusa "egy kialakulóban lévő nemzetközi, vagy talán pontosabban "globális" politikai teret" (Buss és Herman 2003, 130. o.) jelent. Közel két évtizeddel később már nyugodtan beszélhetünk a különböző kontinenseken működő keresztény jobboldali szervezetek közötti együttműködés globális jelenségéről. Ez magában foglalja a koalíciók kialakítását és a hálózatok kiépítését az életpárti kérdések köré összpontosító normatív napirendjük előmozdítása érdekében. A CR-szereplők érdekérvényesítő hálózatokat hoztak létre, azaz olyan szereplők hálózatait, akik osztoznak bizonyos értékekben, elvi meggyőződésekben, közös diskurzusban és stratégiákban (Risse 2002, 25. o.). A keresztény jobboldali életpárti szervezetek nemzetközi szinten való összetett együttműködésének valóban globális dimenzióját hangsúlyozandó, a "globális keresztény jobboldal" kifejezést használom.

Hogyan tekint a GCR a nemzetközi folyamatokra? Ebben a közegben a globalizáció nem pusztán a gazdasági interdependencia eredménye, hanem a liberális ideológia végterméke. A GCR szerint a szocialisták, feministák és ökológusok koalícióját a marxizmus inspirálja. A szekularizmus elterjesztésére és egy új világrend megteremtésére törekszik (Drolet és Williams 2019; Buss és Herman 2003, 35-44. o.). Céljuk elérése érdekében a baloldaliak átvették a nemzetközi szervezetek irányítását, és a nemzetközi jogot az államközi kapcsolatokat szabályozó instrumentumból az állam és az egyén közötti kapcsolatokat kezelő eszközzé változtatták (Drolet és Williams 2018, 299. o.). Így az emberi jogokat a szexuális kisebbségek megerősítésének és a hagyományos család szerepének aláásásának eszközeként használták fel. Az emberi jogok körüli összecsapás felfedi a GCR diskurzusának új, progreszszív hangvételét, amely szembemegy az univerzalista értelmezéssel, és azt követeli, hogy a vallást és a hagyományos értékeket ismerjék el az emberi jogok alapvető részeként. A GCR szerint a liberálisok által képviselt univerzalista értelmezés valójában a nyugati imperializmus egy újabb megnyilvánulása, amely saját elképzeléseit más nemzetekre kényszeríti. Eközben a vallásra és a hagyományos értékekre való hivatkozás az emberi jogok értelmezése során segít a civilizációs sokszínűség védelmében (Stoeckl és Medvedeva 2018). Ez csak egy példa arra, hogy a GCR hogyan használja a liberális diskurzus fő fogalmait a liberális menetrenddel való szembehelyezkedés érdekében (Drolet és Williams 2019). A GCR-szervezetek olyan ellenhegemón diskurzust hoztak létre, amelyben a hívők üldözött kisebbségének védelmezőiként mutatják be magukat, és mint ilyenek, a baloldaliak és az álságos politikai korrektségük által erősen megnyirbált demokratikus pluralizmus valódi szellemét képviselik (Marczewski 2018). A GCR a jogállamiságról és a szólásszabadságról beszél. Végül hangsúlyozza az állami szuverenitás védelmének szükségességét, mint a hagyományos család védelmének szükséges feltételét a nemzetközi liberális koalíció nyomásával szemben (Drolet és Williams 2019; Buss és Herman 2003). A baloldali globális menetrend egyik *bêtes noire-ja* Soros György, aki a világ minden táján működő projektjeivel a színpalak mögött dolgozik, és a nemzetállamokat meglepi (Marczewski 2018, 53. o.).

Ez a világnézet konkrét cselekedetekben nyilvánul meg. A fenyegetésekre válaszul a GCR saját nemzetközi tevékenységet kezdett kifejleszteni azzal a céllal, hogy visszavágyjon a baloldaliaknak, átvegye az irányítást a globalizáció felett, és alternatív rendet hozzon létre (Drolet és Williams 2019). A hittérítő szereplők globálisan léptek fel. Számos szervezet létrehozott érdekvédelmi hálózatokat, és sikeres kísérleteket tettek a nemzetközi intézményekben - mindenekelőtt az ENSZ-ben - való részvétellel. A

---

fordulópontot a kairói (1994, a népesedéssel foglalkozó) és a pekingi (1995, a nőkkel foglalkozó) ENSZ-konferenciák jelentették, ahol egy koalíció

a keresztény jobboldali szervezetek a fejlődő országok helyzetét védtek a "nyugati imperializmussal" szemben (Buss és Herman 2003, 44-45. o.).

Ez a két fejlemény, azaz (1) az életpárti napirend előmozdítása a nemzetközi szervezetekben és (2) egy liberális eszméket felhasználó, ellenhegemón diskurzus létrehozása hozzájárult a hitalapú jogi érdekérvényesítés szereplőinek megerősödéséhez. A GCR számos szervezete, pl. az Amerikai Jogi és Igazságügyi Központ (ACLJ és annak származtatott Európai Jogi és Igazságügyi Központja, ECLJ), a Center for Family and Human Rights (C-Fam), az Americans United for Life és az Alliance Defending Freedom (ADF) a jogi fellépésekre szakosodott, amelyek hatékony eszközei a normatív rend hazai és nemzetközi szintén történő befolyásolásának. A jogi megközelítés jól működik a jogok védelmére és a jogállamiságra összpontosító liberális keretek között. Ezekre a szereplőkre jellemző, hogy küldetésüket elsősorban a jogrend védelmében (azaz a jog pontos értelmezésében) határozzák meg, és még a vallásra való hivatkozásokat is háttérbe szorítják. A C-Fam például korábban Katolikus Család- és Emberi Jogi Intézet néven volt ismert, de ma már hivatalos neve Család- és Emberi Jogi Központ, és nem tesz említést vallási hovatartozásáról (Bob 2012, 43. o.). A C-Fam úgy mutatja be magát, mint "pártatlan, nonprofit kutatóintézet, amely a nemzetközi jog helyes értelmezésének helyreállítása, a nemzeti szuverenitás és az emberi személy méltóságának védelme . . .". Feladatának tekinti "az azzal a tétellel kapcsolatos tudományosság közzétételét és népszerűsítését, hogy az ENSZ és más nemzetközi intézmények ártanak a nemzetközi jog valódi megértésének, és eközben aláássák a családot és más intézményeket, amelyekre az embernek szüksége van az igazságos, szabad és boldog élethez". (About C-Fam n.d.).

A hitalapú jogérvényesítés szereplői, ahogy Clifford Bob pontosan megjegyezte, "házórzó szerepet játszanak, szemmel tartják, felmérik és támadják ellenségeiket és azok elképzeléseit" (Bob 2012, 43. o.). Figyelik a különböző országok jogszabályváltozásait, és riadót fújnak, ha olyan kezdeményezés jelenik meg, amely megítélésük szerint aláássá a hagyományos családot. Politikai és médiakampányokat szerveznek (pl. online petíciókat). Saját jogi megoldásokat is népszerűsítenek (pl. jogszabálytervezetek), és a GCR-en belül támogató koalíciókat alkotnak, hogy nyomást gyakoroljanak a nemzeti és nemzetközi jogalkotókra. Egy adott ország törvényeinek befolyásolására törekedve a CR-szereplők felkeresik a helyi életvédő szervezeteket, amelyeknek támogatást (pénzügyi, szervezeti vagy jogi szakértelmet) ajánlanak fel. Így a GCR folyamatosan új országokra terjeszti ki hálózatát.

A nemzetközi szintén elleni harcukban a hitbéli jogvédő szereplők "a nyomozás, az érvelés és a pereskedés jogászai technikáit" alkalmazzák (Bob 2012, 75. o.). Az amerikai CR sikere inspirálta az európai életvédő szervezeteket. Az amerikai joggyakorlatra jellemző eszközök, mint például az amicus curiae beadványok¹, az amerikai hitbéli szereplők közreműködésének köszönhetően kezdtek megjelenni az európai perekben (Bob 2012, 86. o.). Az amerikai nem kormányzati szervezetek által európai társaikkal megosztott know-how-k között említhető még a pereskedés, a lobbizás, a választási kampány és a transznacionális hálózatokhoz való kapcsolódás (Bob 2012, 74-106. o.). Úgy tűnik, hogy a keresztény jobboldali szervezeteknek ez a sajátos jogi típusa az Ordo Iuris számára is inspirációvá vált. Csak ebben az összefüggésben lehet megállapítani, hogy az OI nem csupán egy újabb, a lengyel hagyományokban gyökerező és a belpolitikába belegabalyodott helyi civil szervezet, hanem egy új típusú szereplő, amelyet a GCR inspirált és bizonyos mértékig formált.

4. Ordo Iuris: Egy új típusú, hitalapú szereplő Lengyelországban

A keresztény jobboldalnak szentelt tanulmányokban Lengyelországot általában olyan esetként említik, ahol a kormány a katolikus egyház támogatásával konzervatív programot követ (Camus és Lebourg 2017, 175. o.). A legismertebb politikai befolyással rendelkező, hitalapú, nem állami szereplő az egyházon belüli, a Radio Maryjához kapcsolódó csoport volt, amelyet Tadeusz Rydzyk atya vezetett (Zurek 2009). Ez az intézmény azonban soha nem mutatott komoly nemzetközi ambíciókat, és a lengyel ügyekre összpontosít. Camus és Lebourg arra a következtetésre jutott, hogy a lengyelországi radikális katolikusok ahelyett, hogy létrehozták volna a

saját politikai mozgalmak, inkább a fő jobboldali párttal együttműködve mozdítják elő a programjukat (Camus és Lebourg 2017, 174-75. o.).

Az elmúlt évtizedben a lengyel nem kormányzati szervezetek körében új fejlemény történt, amelyek a GCR-hez sorolhatók. Az Ordo Iuris jó példa erre. Bár igaz, hogy az OI a kormányzó jobboldali pártnál folytatott lobbizáson keresztül keresi a politikai befolyásolás lehetőségeit, de olyan képességet is kiépített, amely Lengyelország határain túl is képes fellépni, és jól lehorgonyzott az európai keresztény életvédő hálózatban. Az Ordo Iuris továbbá nem áll kapcsolatban a katolikus egyházzal. Ez utóbbi soha nem fogalmazta meg hivatalos álláspontját az OI-val szemben, hanem inkább távolságtartó.²

Az Ordo Iuris egy hitalapú szereplő, bár az ügye azért érdekes, mert így határozza meg identitását. A szervezet nem hivatkozik közvetlenül az egyház vagy a kereszténység tanításaira. Anyagaiban nincsenek szigorúan vallási szimbólumok. A honlapon található hivatalos jegyzetben az OI a C-Fam-hez hasonlóan kijelenti, hogy "Lengyelországban alapítványként bejegyzett független jogi szervezet. Akadémikusokat és jogászokat tömörít azzal a céllal, hogy előmozdítsa az emberi méltóság és jogok tiszteletén alapuló jogi kultúrát. Az Ordo Iuris kutatási és egyéb tudományos tevékenységekkel, valamint érdekérvényesítéssel és pereskedéssel követi céljait" (Who We Are 2021). Kizárólag jogi kérdésekkel foglalkozó civil szervezetként mutatja be magát. Mindazonáltal jó okunk van arra, hogy az OI-t hitalapú jogi érdekérvényesítő szereplőnek tekintsük. A három fő ok a következő: az eredete, a kívánt jogrendet megalapozó normák és a fellépései, amelyek egyértelműen jelzik, hogy nem csak a lengyel alkotmányos rend őrzésével foglalkozik.

Az OI eredetét máshol részletesen leírtuk (Pia,tek 2017; Suchanow 2020; Lebel et al. 2020; Gielewska et al. 2020). A legfontosabb tények alábbi rövid összefoglalása azonban elegendő annak illusztrálására, hogy az OI eredete miért lehet szilárd érv az OI hitbéli szereplőként való besorolása mellett. Az OI-t a Piotr Skarga Intézet a Szociális és Vallási Nevelésért Alapítvány (a továbbiakban: Piotr Skarga Alapítvány) hozta létre, amelyet 2001-ben a Piotr Skarga Egyesület a Keresztény Kultúráért hívott életre. Ez utóbbi 1999-es megalapítását a Hagyomány, család és tulajdon (TFP) inspirálta - ez a katolikus radikálisok hálózata, amelyet az 1960-as években Brazíliában Plinio Corrêa de Oliveira alapított, és amelynek kapcsolatai az amerikai keresztény jobboldallal voltak (Mierzyn'ska 2020; Suchanow 2020, 407-29. o.; Bob 2012, 156-59. o.).³ A Piotr Skarga Alapítványban a TFP-vel kapcsolatban álló személyek ültek a felügyelőbizottságban (Gielewska et al. 2020). Az OI jogi alapító okirata szerint a Piotr Skarga Alapítvány jogosult az Ordo Iuris tevékenységének kezdeményezésére és ellenőrzésére (Statut Fundacji 2021). Az alapítvány tagjai az OI felügyelőbizottságában is helyet foglalnak (Suchanow 2020, 497-500. o.). Ezért, bár az OI a jogi kultúra szervezeteként mutatja be magát, nem kerülheti el azt a tényt, hogy szorosan kapcsolódik egy olyan intézményhez, amelyet a keresztény hit terjesztésére és a hagyományos értékek védelmére hoztak létre.

A második érv, amely amellel szól, hogy az OI-t hitalapú szereplőnek tekintsük, a következőkhöz kapcsolódik

az általa támogatott jogrend alapját képező értékek. Az OI a honlapján található hivatalos tájékoztatóban elismeri: "Az emberek mindennap szembesülnek különböző radikális ideológiákkal, amelyek agresszívan megkérdőjelezzik a fennálló társadalmi rendet. Ezek az ideológiák nem a társadalom javítását vagy gyógyítását célozzák, hanem éppen ellenkezőleg, annak alapjait akarják lerombolni.

... A jog túlságosan összetett téma ahhoz, hogy pusztán szabályok összességéként vagy csak a természetjog tekintélyére hivatkozva lehessen bemutatni. Az ügyvédek joggal való foglalkozásának figyelembe kell vennie a jogon kívüli szabályozási rendszerek, a joggyakorlat és tágabb értelemben az egész kultúra által teremtett kontextust. Ezért az Ordo Iuris a Jogi Kultúra Intézete". Az OI által közzétett anyagok gondos elemzése lehetővé teszi azon normák azonosítását, amelyeket a szervezet kulcsfontosságúnak tart. Ezek a hagyományos család eszméjéhez, a házassághoz mint egy férfi és egy nő közötti szövetséghez, valamint az abortusz elítéléséhez, a "gender ideológiához" és a szexuális kisebbségek "privilegizálásához" kapcsolódnak. 2018-ban az OI azt javasolta, hogy az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (PACE) lengyel küldöttei támogassák María Elósegui Ichaso spanyol bírónőt az Emberi Jogok Európai Törvényszékére. Az OI azzal érvelt, hogy "jogászként elkötelezettséget mutat az olyan alapvető értékek iránt, amelyek az

---

európai jogrend középpontjában állnak, mint a meg nem született gyermekek életének tiszteletben tartása, a házasság mint férfi és nő közötti szövetség, valamint a házasság mint a férfi és a nő közötti szövetség...".

és a nő, valamint a család mint a társadalmi élet elemi egysége. Kiadványaiban elutasította a homoszexuális kapcsolatok házassággal való egyenlősítését, és ellenezte az abortuszt népszerűsítő nemzetközi programokat, valamint az afrikai országokból származó gyermekekre rákényszerített szexuális nevelést" (Wybór [2018](#)). Az ENSZ ECOSOC-nál betöltött tanácsadói státusz az OI igazgatóhelyettese, Joanna Banasiuk szavaival élve "fontos eszköz az olyan alapvető értékekért folytatott küzdelemben, mint az élet védelme annak minden egyes szakaszában, valamint a házasság identitása . . ." (Ordo Iuris [uzyskało status konsultacyjny 2017](#)). Az OI érdeke tehát egyértelműen az életpárti program körül összpontosul, amelyet a GCR is magáévá tesz, és ahogy Buss és Herman kimutatta, keresztény alapokon nyugszik (Buss és Herman [2003](#), 2-9. o.). Az OI nem harcol más jogrendért, mint ami a keresztény hagyományban van rögzítve.

A harmadik érv, amely amellet szól, hogy az OI-t hitbéli szereplőként tekintjük, a tevékenységére hivatkozik, amely nem korlátozódik a lengyel alkotmány védelmére. A szervezet például bekapcsolódott a közel-keleti keresztények védelmét követelő kampányokba (Ordo Iuris [apeluje do Prezydenta 2017](#)). Továbbá, ha megnézzük az OI fő partnereit nemzetközi tevékenységében, nem hagy kétséget normatív identitása felől. Az OI együttműködik a GCR olyan vezető ügynökeivel, mint az Amerikai Jogi és Igazságügyi Központ (ACLJ), az Európai Jogi és Igazságügyi Központ, a C-Fam és az Alliance Defending Freedom.⁴ Ezeket az intézményeket az OI elemzője, Karina Bosak inspiráló példaként említette.⁵ Elmondta, hogy azáltal, hogy az OI konzultatív státuszt kapott az ENSZ-ben, "olyan szereplők között találta magát, mint az Európai Jog és Igazságosság Központja és a Szövetség a Szabadságért, ami azt mutatja, hogy az Ordo Iuris gyorsan belépett a világ vezető szervezeteinek sorába, amelyek befolyásolják az ENSZ szociális ügyek napirendjének munkáját" (Ordo Iuris [uzyskało status konsultacyjny](#)). Ez az idézet kiemeli a GCR jelentőségét az OI számára, amelyet a befolyásos, jogi profilú, életvédő civil szervezetek inspirálnak, és módszereik utánzásával tanul tőlük.

A fent említett partnereihez hasonlóan az Ordo Iuris is hitalapú jogvédő szervezetnek tekinthető. A szerző által megkérdezett személyek megerősítették, hogy a keresztény hagyományban gyökerező hagyományos értékek központi jelentőségűek az OI számára. A szervezetek tagjai közötti viták során gyakran említik őket a fellépések indokaként. A beszélgetőpartnerek a civil szervezetet hitalapú szereplőnek tekintették, és "lengyel C-Fam"-ként beszéltek róla. Az, hogy az OI ennyire vonakodik elfogadni ezt a címkét, egy olyan civil szervezet stratégiájának részeként magyarázható, amely az általa ellenségesnek vélt, baloldaliak által dominált környezetben működik (Suchanow [2020](#), 341-42. o.).⁶ A jogi profil egy ideológiailag pártatlan, az alkotmány által vezérelt intézmény képét kelti. Ez a kép sokkal kényelmesebb a liberális diskurzus által uralt nyilvános térben való működéshez. Ez a kétértelmű identitás egyike annak a négy újszerű vonásnak, amely megkülönbözteti az OI-t a többi lengyel hitéleti szereplőtől. Az OI második újszerű vonása a külföldi "alapító atyákkal", azaz a TFP-vel való közvetett, de jelzésértékű kapcsolata. A brazil hálózat az amerikai keresztény jobboldaltól tanult, és a know-how "transzmissziós öveként" működött lengyel intézményes utódai számára (Lebel et al. [2020](#)). A Piotr Skarga Alapítvány azon döntése, hogy jogi szakértelemre szakosodott egységet hoz létre, szintén a GCR, különösen a jogi érdekvédelmi szervezetek inspiráló hatását mutatja. A jogi profil elfogadása egy hitéleti szereplő számára az OI harmadik újdonsága, a negyedik és egyben utolsó pedig a nemzetközi tevékenysége. A globális folyamatok víziója, az OI által használt nyelvezet és módszerek a GCR-hez sorolják.

5. Ordo Iuris és a globális keresztény jobboldal: Közös vízió, ismerős módszerek

Az alábbiakban bemutatjuk, hogyan illeszkedik az OI a GCR-jelenségbe. A globális folyamatokról alkotott elképzelését, a domináns liberális diskurzusra helyezett hangsúlyt adó nyelvezetét, valamint az OI által kezdeményezési népszerűsítésére használt módszereket tárgyaljuk. Az elemzésből kiderül, hogy az OI osztja a GCR napirendjét és utánozza annak módszereit.

Az OI által kiadott hivatalos anyagok a GCR-re jellemző világgépet mutatnak be. Az OI szerint a nemzetközi szervezeteket és az EU intézményeit is baloldaliak uralják. "Évek óta az ENSZ a feministák terjeszkedésének terepe.

ideológia" - olvasható az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottságának (UN CSW) 2017. évi 61. ülészakához fűzött kommentárban (Sukces [2017](#)). Ugyanebben az évben az OI felszólította a lengyel állampolgárokat, hogy "védjék meg az emberi méltóságot az ENSZ struktúráit gyarmatosító baloldaliak akcióival szemben" (Ordo Iuris do ONZ [2017](#)). Ez a felhívás azt a proaktív megközelítést jelzi, amely elutasítja a passzív hozzáállást a nemzetközi fórumok *visszafoglalásának érdekében* az Új Jobboldal szellemében (Drolet és Williams [2018](#)). A marxisták állítólagos dominanciájának leleplezése érdekében az OI újraindított egy jelentést, amelyet az Európai Jogi és Igazságügyi Központ (egy fontos jogi profilú CR-szereplő) készített. A jelentés azt állította, hogy feltárja a baloldali nem kormányzati szervezetek - például a Nyílt Társadalom Alapítvány vagy olyan vállalatok, mint a Microsoft - által a nemzetközi szervezetekre, főként az ENSZ-re, az Európa Tanácsra és a WHO-ra gyakorolt nyomást. Ez az OI szerint "komolyan megkérdőjelezi e szervezetek függetlenségét" (Niejasne powia, zania [2020](#)).

A GCR-hez hasonlóan az Ordo Iuris is szoros kapcsolatot lát a nemzeti szuverenitás és a hagyományos család védelme között. A 2015-ös bangkoki ENSZ-csúcstalálkozót kommentálva az OI "a lengyel szuverenitás szempontjából legfontosabb kérdésekről, azaz az emberi élet korai szakaszban történő védelméről, valamint a szülők alkotmányos jogainak védelméről" írt (Obywatele zwywaja, [2015](#)). Az Isztambuli Egyezmény elleni felhívással⁷ angol nyelven felvett videóban a "El a kezekkel a hagyományos családtól, el a kezekkel a nemzeti szuverenitástól" szlogen szerepelt (Węcentrum Praw [2020](#)). A család és a szuverenitás közötti kapcsolatot a jogállamiság elve erősíti. 2021-ben az Európai Parlament által kiadott, a lengyel alkotmánybíróságnak az abortusztörvényről szóló határozatát bíráló állásfoglalásra reagálva az OI panaszt nyújtott be az Európai Bírósághoz, amely szerint a parlament túllépte hatáskörét, és ezzel megsértette a jogállamiságot és a tagállamok szuverenitását (Jest skarga [2021](#)).

Ami az OI által használt *nyelvet illeti*, két különböző stílus létezik: a militáns és a legális. A harcos stílusban az életpárti program a baloldal ideológiai offenzívájának való ellenállásról szól. Szó van "a meg nem született babák abortuszos megöléséről" (Reakcja Ordo Iuris [2018](#)), "az abortuszhoz való áljog keresztülhajtásáról" (Komitet Praw Człowieka [2018](#)) vagy "a marxizmusból származó genderideológiáról" (Skrajna ideologia [2020](#)). Az OI az ENSZ CSW 61. ülészakát "igazi csatatérnek nevezte, ahol a nemek közötti egyenlőséget, az LMBTIQ emberek kiváltságait és az abortuszt mint a "reproduktív és szexuális jogok" egyikét erőltető radikálisok szembekerültek az élet, a házasság és a családjogok védelmezőivel" (Sukces [2017](#)).

A második stílust a jogi szakzsargon jellemzi, amely a GCR jogi érdekvédelmi szervezetekre jellemző. A dokumentumok tele vannak jogi aktusokra való hivatkozásokkal, ami az ideológiai pártatlanság és a szakmaiság benyomását kelti. Például az "abortuszhoz való jog" fogalmát nem erkölcsi szempontból bírálják, hanem a "nemzetközi joggal való drasztikus visszaélésként" (Proaborcyjne media [2017](#)). Emellett az OI, akárcsak a GCR számos képviselője, tudományos szövegekre hivatkozik elemzésében, például szociológiai adatokat idéz annak bizonyítására, hogy a családon belüli erőszak legtöbb esete nem a házasságokban, hanem az együttélés körülményei között történik (Zych [2018](#), 1. o.; Buss és Herman [2003](#), 7. o.). A harcias és a jogi stílus összefonódik a liberális diskurzusban, ami a GCR-re is jellemző. Az OI nemcsak a hit-, hanem a szólásszabadság mellett is kiáll. Az OI nemzetközi tevékenységére utaló legrégebbi bejegyzés az EBESZ által 2013 őszén Varsóban megrendezett Emberi Dimenzió Végrehajtási Találkozóóról szól. Ezen az eseményen az OI egy olyan ülést szervezett, amely a szólásszabadságot Lengyelországban fenyegető veszélyekre hívta fel a figyelmet (O zagroz'eniach [2013](#)). A rossz gyakorlat példaként az OI a baloldali pártok (Ruch Palikota és SLD) által kidolgozott diszkriminációellenes törvényt említette, amelynek célja az OI szerint a "társadalmi patológiák", például a "kisebbségek LMBTIQ égisze alatt működő szubkultúrájának" nyilvános kritikájának betiltása (Piwar [2013](#)).

A GCR-hez hasonlóan az Ordo Iuris is a kisebbségek védelmére szólít fel. A család jogairól szóló egyezményt, amelyet az OI az Isztambuli Dokumentum alternatívájaként dolgozott ki, olyan jogi aktusként mutatták be, amelynek célja, hogy garantálja "a leginkább diszkriminált társadalmi csoport, azaz a család jogait és szabadságait" (Konwencja o Prawach Rodziny [2018](#)).

Az OI továbbá a különböző világnézetek egyenlő képviselőjéért küzd. Petíciót intézett az Európai Parlament elnökéhez, Antonio Tajanihoz, amelyben arra kérte, hogy adjon magyarázatot a FEMM Bizottság "diszkriminatív gyakorlatára",⁸ amely 2017. májusi lengyelországi látogatása során csak "genderideológiai szervezetekkel" találkozott, és figyelmen kívül hagyta az életpárti csoportokat ([Stop dyskryminacji 2017](#)). A magzat súlyos károsodása esetén az abortuszt ellenző OI ezt a kérdést az ENSZ Fogytékossággal Élők Jogainak Bizottsága (OHCHR) előtt vetette fel, mint a "fogytékossággal élő személyek születés előtti szakaszban történő diszkriminációjának" esetét ([Ordo Iuris na forum ONZ 2018](#)). A liberális diskurzus kereteit felhasználva az OI az abortuszhoz való jogot diszkriminatív cselekedetként mutatja be. Végül az OI hangsúlyozza, hogy elkötelezett a jogállamiság mellett. Az OI számára "a jog pontos olvasata" kulcsfontosságú érv az emberi jogokról folytatott vitában. Ezen túlmenően az OI e tekintetben osztja a GCR álláspontját ([Stoeckl és Medvedeva 2018](#)). Az OI az Alapjogokért Központ magyar jogi agytrösztjével stratégiai partnerséget létesítve kijelentette, hogy közös céljuk "az emberi jogok pontos értelmezésének újbóli bevezetése hazánkban és a nemzetközi szinten egyaránt. Ma, amikor ezeket instrumentalizálják, és radikálisok olyan jelentéseket próbálnak nekik tulajdonítani, amelyek szembeszökő ellentétben állnak valódi tartalmukkal, különösen fontos egy széles koalíció létrehozása az alapvető értékek védelmében" ([Polsko-we.gierska wspólpraca 2020](#)).

Az OI által nemzetközi tevékenysége során alkalmazott *módszerek* szerves részét képezik a GCR

([Bob 2012](#), 21-35. o.; [Buss and Herman 2003](#)). A lengyel civil szervezet által használt eszközöknek három típusa van: (1) a nemzetközi szervezetek formális státusza, (2) a tágran értelmezett jogi lépések és (3) a nemzetközi támogatási koalíciók.

Kezdve az első ponttal, az OI lépéseket tett annak érdekében, hogy részt vegyen a GCR napirendje szempontjából kulcsfontosságú nemzetközi szervezetekben. Amint azt már említettük, konzuli státusszal rendelkezik az ENSZ ECOSOC-nál (2017 óta). Mivel a családjogi kérdésekre összpontosít, aktívan részt vesz az UNHCR és a CSW munkájában. Részt vesz az EBESZ Emberi Dimenzió Végrehajtási Találkozóján (HDIM), Európa legnagyobb éves emberi jogi konferenciáján, amelyen kormányzati tisztviselők, nemzetközi szakértők, a civil társadalom képviselői és emberi jogi aktivisták vesznek részt ([Ordo Iuris bronu rodziny 2018](#)). Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésében (PACE) is aktívan részt vesz ([Surogacja bez poparcia 2016](#)). Az OI hivatalos akkreditációval rendelkezik az Európai Parlamentben, és Brüsszelben irodát nyitott az európai intézmények közelében.⁹ Ahogyan az OI igazgatóhelyettese, Joanna Banasiuk megjegyezte: "ez a legjobb példája intézetünk nemzetközi szinten folytatott példátlan tevékenységének" (*Ordo Iuris uzyskało status konsultacyjny*).

Jogi tevékenységét illetően az OI rendszeresen figyelemmel kíséri a tágran értelmezett családi kérdésekkel (házasság, abortusz, családon belüli erőszak, "gender ideológia" és LMBTQ "kiváltságok") kapcsolatos vitákat és a törvényhozásban (főként az európai országokban) bekövetkező változásokat. Kommentálja ezeket, és intézkedéseket tesz. Ajánlásokat ír a politikusoknak, jogi szakvéleményeket készít vagy nyílt leveleket és petíciókat (*Wybór se.dziego*) ír. Az amerikai keresztény jobboldali jogi érdekvédelmi szervezetekre jellemző módszereket alkalmaz, mint például a fent említett amicus curiae vélemény vagy pereskedés.¹⁰ Ez utóbbi az egyik oka annak, hogy sokan nem szívesen beszélnek az OI tevékenységéről.¹¹

Az OI sikerének döntő összetevője, hogy képes nemzetközi koalíciókat létrehozni saját projektjei támogatására, ami viszont annak köszönhető, hogy hozzáfér a GCR érdekvédelem hálózatához. Az OI jelen van a C-Fam által 2016-ban létrehozott Civil társadalom a családjogi lobbiploatformon ([Dauksza 2021](#)). Emellett tagja az "Agenda Europe" nevű szervezetnek is. Sajtóértesülések szerint ez "egy körülbelül 350, az élet, a család és a vallásszabadság értékeinek védelmében dolgozó nem kormányzati szervezetről álló informális csoport", amelyben az Ordo Iuris és az Alliance Defending Freedom vezető szerepet játszik ([Suchanow 2020](#), 330-41. o.; [Dauksza 2021](#)). Az OI hivatalos partnerszervezeteinek listáján szerepel az Európai Jogi és Igazságügyi Központ, a C-Fam (USA), a Freedom for All (USA), az Alapjogokért Központ (Magyarország), a Slovakia Christiana (Szlovákia), az Emberi Jogi és Családpolitikai Intézet (Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku, HFI, Szlovákia), a Család nevében (U ime

Obitelj, Horvátország), az Ordo Iuris Horvátország és a Társadalom és Értékek Szövetsége (Assotsiatsiya Obshchestvo i Tsennosti, Bulgária).

A nemzetközi hálózatépítés jelentőségét igazolja az a tény, hogy az OI legtöbb nyilvánosságot kapott kezdeményezései nemzetközi támogatást kaptak az életvédő szervezetektől. Éppen mielőtt a lengyel alkotmánybíróság az abortusztvény szigorításáról döntött volna, az OI bemutatott neki egy amici curiae-t, amelyet három szlovákiai szervezet (az Emberi Jogok és Családpolitikai Intézet (HFI), az Életért és Családért Egyesület és a Slovakia Christiana), két horvátországi (A család nevében, Vigilare Alapítvány), kettő az Egyesült Államokból (Family Watch International, Population Research Institute) és egy-egy Magyarországról, Litvániából, Franciaországból és Olaszországból (az Alapvető Jogok Központja, a Free Society Institute-Laisvos visuomene's institutas, FSI, Femina Europa, Pro Vita & Famiglia), többek között (Dauksza et al. 2020). Az eddigi legnagyobb sikert az a kezdeményezés hozta, amely az Isztambuli Egyezmény aláírására és egy új, életpárti tervvel, a Családjogi Egyezményrel való felváltására irányult. Egy ideológiai projekt saját kezdeményezéssel való ellensúlyozása szintén egy lépés a GCR játékkönyvéből (Bob 2012, 31-32. o.). Az OI büszkén jelentette be, hogy "11 ország szakértőinek és életvédő szervezetek vezetőinek koalíciójával együtt tiltakozó mozgalmat indítottunk". Ez egy példa az Ordo Iuris által kezdeményezett és koordinált sikeres GCR-akcióra.

Az OI PR-stratégiája - ahogyan azt néhány, a cikkhez megkeresett személy is felvetette - vitathatatlanul felfújja sikereinek mértékét. Még ha az OI bejelentéseihez némi szkepticizmussal is kell viszonyulni, akkor is igaz, hogy az elmúlt években sikerült olyan képességet kifejlesztenie, hogy a lengyel területen kívül is képes legyen fellépni, és kapcsolatokat épített ki a keresztény jobboldal globális hálózatával. A GCR által inspirált lengyel helyi szereplő gyorsan tanulóképesnek bizonyult. A GCR játékkönyvének módszereit felhasználva növelte láthatóságát a nemzetközi fórumokon, és kapcsolatokat épített ki az érdekvédelmi hálózattal. A GCR-hez való hozzáférés az OI presztízsét jelenti, de ami ennél is fontosabb, ez egy olyan értékes eszköz, amelyet fel lehet használni az OI kezdeményezéseit támogató koalíció kialakítására. Az Ordo Iuris víziója, narratívája és módszerei pozícionálják az Ordo Iurist a GCR-en belül. Vannak azonban az OI-ra jellemző elemek is, amelyeket az alábbiakban mutatunk be.

6. Az Ordo Iuris nemzetközi menetrendjének közép-európai nézőpontja

Az OI két dolog miatt emelkedik ki a nyugat-európai vagy amerikai keresztény jobboldali civil szervezetek közül: a Közép-Európára való összpontosítás és az Oroszországhoz való hozzáállás. Mindkettő megmutatkozik az OI narratívájában, amelyet az alábbiakban tárgyalunk, és amelyet két stratégiai regionális kezdeményezésével illusztrálunk (1) az oktatás és (2) a hálózatépítés területén.

Az OI sajátos érdekei a közép-európai régióban akkor kerültek a figyelem középpontjába, amikor

2021 tavaszán hivatalosan is felavatta új projektjét:¹² egy magánjogi iskola Collegium Intermarium néven. Az iskola kinyilvánította azt a törekvését, hogy a közép-európai konzervatív értelmiségiek fő nevelőhelyévé váljon. Maga az "Intermarium" (pl. *Mie.dzymorze*) fogalom a lengyel geopolitikai hagyományból származik, és a három tenger - a Balti-, az Adriai- és a Fekete-tenger - között Európában elhelyezkedő nemzetek csoportjára utal (Curanovic' 2019). Az így meghatározott régió magját Lengyelország, Magyarország, Csehország és Szlovákia alkotja, de tágabban is azonosítható Közép-Európával, beleértve Litvániát, Horvátországot vagy Romániát.

A Collegiummal kapcsolatban kiadott anyagok elemzése lehetővé teszi az OI Közép-Európáról alkotott elképzelésének rekonstrukcióját. Az iskola hivatalos honlapján (collegiu- mintermarium.org) olvashatjuk, hogy "az ezekkel az országokkal való együttműködés iránti érdeklődést nem kizárólag a társadalmi-gazdasági kilátások motiválják. Bár a régió még mindig a negatív kommunista örökséggel küzd, mentes számos olyan problémától, amely ma az európai kontinens nyugati részét sújtja" (Misja i wartosci 2021). A megnyitón Tymoteusz Zych rektor (aki egyben az OI alelnöke is) hangsúlyozta, hogy mi a közös a régió nemzeteiben. Azt mondta: "Ma a valódi, többdimenziós szuverenitás biztosításának kihívásával állunk szemben. Több száz év óta először van esélyünk arra, hogy az Intermarium szuverén országai számára egységes

---

együtműködési teret hozunk létre. A

a világnak ezen a részén élő nemzetekben sok közös van - közös a kultúra, a múlt iránti tisztelet és az európai örökség iránti szeretet, amelyet ma oly sokan próbálnak aláásni" ([Przestrzeń wolności i ładu 2021](#)). Ez a két idézet elegendő ahhoz, hogy feltárjon egy olyan narratívát, amelyben Közép-Európa erős, pozitív, hagyományos értékekben gyökerező regionális identitással rendelkezik, és amelyet szembeállítanak a "bajba jutott" Nyugat-Európával, ahol az igazi európai örökséget elutasítják. Ezért egy finom, de észrevehető törésvonal - "mi kontra ők" - rajzolódik ki.

Az iskola hivatalos honlapján az is olvasható, hogy az Intermariumhoz kapcsolódó nemzetek "szeretik a szabadságot, de nagyon jól tudják, hogy az csak akkor tart, ha rendben gyökerezik. Regionális sokszínűségünket értéknek tekintjük, nem pedig problémának, amelyet felülről erőltetett egységesítéssel kellene kezelni... Nemzeteink sokat szenvedtek a kívülről erőltetett totalitárius rendszerektől - a fasizmustól és a kommunizmustól. Ezért elhatárolódunk mindenfajta társadalmi mérnöki tevékenységtől" (*Misja i wartos'ci*). Ebben a narratívában a szabadságszerető közép-európai nemzetek aggódnak amiatt, hogy szuverenitásukat aláassa egy "külső hatalom", amely normatív szabványosítást erőltet, és nem tiszteli vagy nem érti a regionális sokszínűséget. A "külső hatóság" az európai intézményekre utal. Az EU-ról alkotott kép azonban nem egyértelműen negatív. Az OI szerint az EU akkor volt jó projekt, amikor a kereszténydemokrácia eszméiben horgonyozott le, nem szorgalmazta az "egyre szorosabb uniót", és tiszteletben tartotta a nemzeti szuverenitást. Az OI készen áll arra, hogy harcoljon az EU valódi identitásának visszaszerzéséért, ahogyan azt az alapító atya, Robert Schuman elképzelte. Ezért nem az EU elhagyására szólít fel (legalábbis hivatalosan nem), hanem az EU gyökereihez való visszatérés és - az emberi jogokhoz hasonlóan - az európai szerződések "pontos olvasata" mellett áll ki ([Zalewski és Zych 2021](#)). Karolina Pawłowska az OI-tól kijelentette: "Bár tanúi vagyunk a Nyugat egyre mélyülő válságának, az ilyen kezdeményezések [azaz a Collegium Intermarium-A.C. létrehozása] reményt adnak a pozitív változásra és azoknak az értékeknek az újjáélesztésére, amelyek korábban a Nyugat alapját képezték. Van remény arra, hogy az EU-n belül végbemenő negatív változásokat meg lehet állítani és vissza lehet fordítani ... Csak az erős ellenállás és az európai szerződésekben foglalt szabályok betartása ... állíthatja meg az EU szuperállammá alakítására irányuló törekvést" ([Mjaba koalicja 2021](#)). Érdemes megjegyezni, hogy az OI az európai örökségről írva nem használja a többi konzervatív szereplőre jellemző civilizációs diskurzust, és a jogi zsargonra szorítkozik.

Az OI közép-európai narratívájának elemzése egy hiányzó elemet is feltár, nevezetesen Oroszországot. Ez az ország az utóbbi években a konzervatív napirend fő támogatójává vált a nemzetközi szinten ([Stoeckl 2019](#); [Suslov és Uzlaner 2019](#)), de az OI projektjeiből hiányzik. A magyar vagy szlovák életpárti szereplőkkel ellentétben ([Nagy 2021](#)) az OI nemhogy nem keresi az együttműködést az orosz konzervatívokkal, hanem szándékosan kerüli a Moszkvával kapcsolatos kezdeményezéseket. Jó példaként szolgál erre a Családok Világkongresszusa (WCF). Egyik éves találkozója 2007-ben Varsóban került sor, és a lengyel életvédő milió ritka nemzetközi sikerének számított (Suchanow, 178-180. o.). Amióta azonban a WCF-et Oroszországgal kezdték el összekapcsolni (Stoeckl), az OI visszafogottan viselkedett ezen a bizonyos fórumon.¹³ Az OI honlapján közzétett számos anyag közül mindössze kettő kapcsolódik Oroszországhoz. Egyiket sem az OI szakértői írták, és mindkettő jogi profilú külföldi életvédő szervezetek által készített szövegek újraművése. Az egyiket az Európai Jogi és Igazságügyi Központ (2016-ban) ([Projekt ustawy 2016](#)), a másikat az Alliance Defending Freedom (2016-ban) ([Rosyjska ustawa 2016](#)) írta. Oroszország hiánya feltűnő, de nem tekinthető véletlennek. Ahogy az OI elnöke, Jerzy Kwasniewski kifejtette: "Az "orosz ügynök" vádját Lengyelországban gyakran használják az ellenféllel szemben. Most éppen ellenünk használják, de nincs olyan bizonyíték, amely lehetővé tenné, hogy minket az "oroszbarát" opcióval hozzanak összefüggésbe" ([Kawczyn'ska 2020](#)). Ez a kijelentés azt sugallja, hogy az OI Oroszországgal kapcsolatos habozásának pragmatikus alapja van, hiszen az "orosz ügynök" bélyege a halál csókjává válhat egy Lengyelországban működő civil szervezet számára. Azonban nem biztos, hogy ez az egyetlen ok. Az OI-t jól ismerő személyek azt állították, hogy képviselői egyszerűen nem hisznek az orosz uralkodó elit elkötelezettségében a hagyományos értékek és az életpárti program iránt. Ahogy egy, a cikkhez megkérdezett személy fogalmazott, "a posztsovjet Oroszország nem a

---

keresztény ortodoxiáról, hanem a brutális *samoderzsavijáról* szól;¹⁴

ebben a tekintetben semmi sem változott". Tehát nem csak a pragmatizmusról van szó. Az OI Oroszországgal szembeni megközelítése a hatalmas szomszéddal szembeni bizalmatlanság lengyel hagyományában gyökerezik. A Moszkvától való távolságtartás különbözteti meg az OI-t sok más keresztény jobboldali civil szervezettől, amelyek együttműködnek Oroszországgal (Shekhovtsov 2017). Mindazonáltal az OI motivációja is némileg eltér ezektől a nyugati civil szervezetektől, amelyek kényelmetlenül érzik magukat az orosz tekintélyelvűség miatt (Stoeckl és Medvedeva 2018).

Ez az Oroszországgal kapcsolatos tévovázás és a közvetlen szomszédságban való szövetségépítés egybeesik a Közép-Európáról szóló lengyel geopolitikai gondolkodással - ez az a régió, ahol Lengyelországnak vezető szerepet kell játszania, hogy megerősítse saját státuszát az EU-n belül, különösen a két erős szomszédjával szemben: Németországgal és Oroszországgal. A geopolitikai inspirációk az amerikai keresztény jobboldal elképzeléseiben is jelen vannak (Drolet és Williams 2019), és az OI esete csak megerősíti ezt a kapcsolatot. Az OI tevékenységének elemzése megmutatja, hogy ez a hitalapú szereplő nemzetközi tevékenységében hogyan öleli fel a geopolitikai logikát. A lengyel kormányhoz hasonlóan az OI is úgy közelíti meg Közép-Európát, mint a saját pozícióinak kiépítésének ugródeszkáját a GCR-ben. Mi több, saját bázisának létrehozása Közép-Európában lehetővé teszi az OI számára, hogy az életparti nem kormányzati szervezetek platformjának élére álljon, amely támogathatná a régió egyes kormányait a "Brüsszel által erőltetett baloldali menetrenddel" szembeni fellépésben.

Az OI közép-európai tevékenységeinek középpontjában a hálózatépítés és az oktatás áll. Az előbbivel kezdve az OI-nak az életparti érdekérvényesítés regionális hálózatának létrehozására tett kísérleteit az alapítója, a Piotr Skarga Alapítvány kezdeményezéseivel összefüggésben kell elemezni. Sajtóértesülések szerint 2017-ben már 40 szervezetből álló hálózat működött, amelyet ez az alapítvány anyagilag támogatott. Ezek csaknem fele a közép- és kelet-európai országokban található (Gielewska et al. 2020). Ezek között van: a litván Keresztény Kultúra Intézete (Krikišioniškosios Kultūros Institutas, KKI), az észti Család- és Hagyományörző Alapítvány (SAPTK), a szlovák Christiana, a magyar Keresztény Civilizációért Alapítvány és a horvát Vigilare Alapítvány. Ez utóbbi az OI-val együtt 2019-ben létrehozta a horvát Ordo Iuris Alapítványt. A szlovák Ordo Iuris 2020-ban indult, és tervben volt egy észti megfelelőjének elindítása is (Gielewska et al. 2021). Az OI tevékenysége úgy is értelmezhető, mint a GCR hálózatának újratertésére tett kísérlet, de regionális szinten. Fontos megjegyezni, hogy az OI tevékenysége nem korlátozódik a helyi életvédő szervezetekkel való partnerség kialakítására, hanem proaktívan lép fel, és új intézményeket hoz létre a közép-európai országokban.

A regionális életvédő hálózat kiépítésének folyamatát az oktatási projekt, a Collegium Intermarium koronázta meg. Egy nappal az iskola megnyitója előtt az OI és magyar partnere, az Alapjogokért Központ nemzetközi konferenciát szervezett Varsóban. Az eseményt, amelyen a regionális civil szervezetek képviselői vettek részt, "egy olyan nemzetközi hálózat létrehozásának lendületeként gondolták, amely Közép-Európa alapvető jogainak és értékeinek védelmét tűzte ki célul" (Magyar koalíció 2021). Az OI nemzetközi partnerségek előtérbe helyezése és egy regionális életvédő hálózat létrehozására tett kísérletek a GCR mint példakép jelentőségéről árulkodnak.

Az újonnan létrehozott iskola Közép-Európa szellemi konzervatív központjává kíván válni. A tervek szerint segítene elérni a fiatalokat, és ellensúlyozni a Soros oktatási projektjei által képviselt baloldali befolyását (Soros ellenzése a GCR stratégiájának egy újabb eleme). Emellett a közép-európai országok szuverenitásának védelmének is bemutatják, amelyek "oly sokáig nem rendelkeztek saját, független akadémiai intézményekkel" (Magyar koalíció 2021). Végül az iskola célja a regionális érdekvédelmi hálózat megerősítése. Ebben a tekintetben gyakorlati szerepet játszik; összehozza az életvédő civil szervezetek vezetőit, és (legalábbis néhányuknak) jövedelmező szakmai karrierlehetőséget biztosít. Már a honlapon található lenyűgöző személyzeti katalógus rövid áttekintése is a GCR-hálózat főszereplőit tárja fel, például Gregor Puppinc (ECLJ), Stefano Gennarini (C-Fam), Láncki András (Center for European Renewal, Hollandia), William L. Saunders (Americans United for

Life), Stephen Nikola Bartulica (Center for the Renewal of Culture, Horvátország)¹⁵ és Angela Gandra¹⁶ (Ives Gandra Institute of Law, Philosophy and Economy, Brazília).

A Collegium Intermarium jelzi, hogy az OI és a lengyel kormány közötti lehetséges együttműködés nem korlátozódik az életvédő programra. Az "Intermarium" közvetlenül kapcsolódik a lengyel külpolitika koncepciójához. Andrzej Duda elnök 2016-ban jelentette be a "Három Tenger Kezdeményezést" - egy új projektet, amelynek célja a közép-európai országok potenciáljának javítása az infrastruktúra és a gazdaság területén, és ezáltal a

az EU-n belüli helyzet.¹⁷ Az iskolai hatóságok minden kétséget eloszlattak: "Nem véletlen, hogy a Collegium neve jelzi, hogy támogatni kívánjuk az Intermarium nemzeteket. E célt szem előtt tartva a Collegium Intermarium vezető szerepet vállalt magára Lengyelországban, az Intermarium régióban és a nemzetközi szinten. . . A Collegium küldetése megfelel a regionális együttműködés eszméjének, különösen az EU 12 tagállamának, amelyek 2016 óta részt vesznek a Három Tenger Kezdeményezésben" (*Misja i wartos'ci*).

Az OI felkarolása az Intermariummal azt mutatja, hogy egy politikai lobbistaként működő, hitalapú szereplő hogyan alkalmazkodik az aktuális politikai napirendhez. Ez azonban nem egy egyszerű helyzet, amikor a kormány a civil szervezeteket saját politikai céljai érdekében instrumentalizálja. A "Három Tenger Kezdeményezést" lelkesen üdvözölték a jobboldali csoportok, köztük a Piotr Skarga Alapítványhoz kötődők.¹⁸ Nem zárható ki, hogy ez a csoport inspirálta az elnöki adminisztrációt arra, hogy egyáltalán felkarolja ezt az ötletet. Amikor a "Ki befolyásol kit?" kérdésre kerül sor. (vagy "Ki használ ki kit?"), az OI és a jelenlegi kormány kapcsolata úgy írható le, mint amikor egy sikeres lobbista végül elnyerte az elképzeléseiket osztó politikusok fülét. Az együttműködés kölcsönösen előnyös, és mindkét fél a saját céljait szem előtt tartva vesz részt benne. Úgy tűnik azonban, hogy a lobbista, tekintettel a kormánypárttal szembeni viszonylag gyenge pozíciójára, nagyon ügyesen játszik a gyenge lapokkal.

7. Az OI belekeveredése a politikába

Anélkül, hogy megkísérelnénk részletesen és alaposan elemezni az OI és a politika kapcsolatát, érdemes elgondolkodni ezen a kérdésen, és ennek a magát független, politikamentes intézményként bemutató, hitalapú szereplőnek a nemzetközi tevékenységére összpontosítani. Bár az OI 2013 óta működik, a politikában két évvel később, a Jog és Igazságosság (PiS) hatalomra kerülésével vált láthatóvá. A kormánypárt eltökélt szándéka volt, hogy leváltja az 1989-ben az ellenzék egy része és a kommunisták között a kerekasztal-tárgyalásokon elért "rohadt kompromisszum" eredményeként létrejött elitet. A PiS egyik célja az volt, hogy a baloldaliak dominanciáját a civil szervezetek között újra egyensúlyba hozza, és megerősítse a jobboldali, konzervatív szereplőket (Marczewski 2018; Bill 2020). Az OI megragadta ezt a lehetőséget, és hatékony politikai lobbistává vált (Marczewski 2018), amely jogi szakértelemmel látja el a kormányt, és képes mozgósítani a társadalmi támogatást. A politikához való hozzáférése bizonyos politikusokkal való kapcsolatokra is épül, akik különböző okokból támogatják az OI projektjeit - köztük Piotr Glin'ski (kulturális és nemzeti örökségi miniszter), Przemysław Czarnek (oktatási és tudományos miniszter) és Zbigniew Ziobro (igazságügyi miniszter). Végül az elmúlt években az OI-hoz kötődő személyek az államigazgatásban is kiemelkedő pozíciókat értek el (Mierzyn'ska 2020). Egy példa: a Külügyminisztériumban (amely fontos az OI nemzetközi tevékenysége szempontjából) az OI korábbi elnöke, Aleksander Srok 2015-2016-ban miniszterhelyettes volt (jelenleg a Legfelsőbb Bíróság bírója). Jelenleg a leglátványosabb személy Paweł Jabłon'ski, aki korábban az OI szakértőjeként dolgozott, jelenleg pedig a gazdasági együttműködésért felelős miniszterhelyettes a külügyminisztériumban.

Fontos hangsúlyozni, hogy a PiS konzervatív profilja nem volt elégséges ahhoz, hogy garantálja a zökkenőmentes együttműködést az OI-val. A kormánypárthoz való hozzáférés az OI ügyes lobbizásának eredményeként valósult meg.¹⁹ A fokozatos közeledés jól megfigyelhető a külpolitika területén. Az OI eleinte kritikusan viszonyult a lengyel diplomáciához az ENSZ-ben és az Európa Tanácsban. 2016-ban az OI leírta, hogy Lengyelország ahelyett, hogy blokkolt volna, más EU-tagokkal együtt megszavazta a szexuális ügyekkel foglalkozó független szakértő létrehozását.

orientáció és nemi identitás ([Promocja strategicznych celów 2016](#)). "A lengyel kormány hozzáállása mélységesen kiábrándító" - kommentálta az OI, és arról számolt be, hogy szerencsére "az MFA-ra gyakorolt nyomás hatására a kormány elhatárolódott" az újonnan létrehozott intézménytől ([Promocja strategicznych celów 2016](#); [Polska ws'ród 2016](#)). 2017-ben az OI elítélte a lengyel diplomatákat, amiért elfogadták a CSW ENSZ-ben készült éves dokumentum tervezetét, és szomorúan állapította meg, hogy "a lengyel politika még mindig nem képes civilizációs függetlenségre és arra, hogy következetes legyen a családjogok védelmében a modern feminista ideológia radikalizmusával szemben" ([Forsowane przez UE 2017](#)).

Az elmúlt három év azonban érezhető változást hozott. Az ENSZ-ben, ahogy Konrad Szczygiel megjegyezte, "Lengyelország Brazíliával, Magyarországgal és az USA-val szövetségben sikeresen küzdött a nemek közötti egyenlőség, az abortusz és a szexuális felvilágosítás ellen az ENSZ fórumán. 2019 novemberében, az ENSZ nairobi csúcstalálkozóján a csoport sikerrel szállt síkra azért, hogy az ENSZ-álláspontból töröljék a "reproduktív és szexuális egészség és jogok" kifejezést, mert "az olyan gyakorlatok aktív előmozdítására használható, mint az abortusz". 2018 decembere óta ez a négy ország részt vesz a "Partnerség a családokért" elnevezésű szövetségben is, amelynek "célja a család és a családbarát politika előmozdítása a nemzetközi szinten" ([Szczygiel 2021](#)).

Azt, hogy a lengyel külügyi napirendben milyen mértékben változtak meg a dolgok, jól szemlélteti az Isztambuli Egyezmény. Az OI 2014-ben közzétett egy jelentést,

amely arra a következtetésre jutott, hogy ez a nemzetközi jogi aktus ellentmond a lengyel alkotmánynak és elősegíti a nemi ideológiát ([Europejscy eksperci 2018](#)). Ennek ellenére a kormány 2015-ben ratifikálta a dokumentumot. Zbigniew Ziobro igazságügyi miniszter azonban 2020 júliusában kérelmet nyújtott be a Családügyi és Szociálpolitikai

Minisztériumhoz, hogy kezdeményezze az eljárást Lengyelországnak az Isztambuli Egyezményből való kilépésére ([Lebel et al. 2021](#)). Ezzel egyidejűleg Paweł Jabłon'ski az MFA-tól (és az OI korábbi szakértője) elkezdett egy regionális támogatási koalíciót

létrehozni, amely Magyarországot, Szlovákiát, Bulgáriát és a Cseh Köztársaságot is magában foglalja.²⁰ Az OI-hoz kapcsolódó partner NGO-k aktívan részt vettek ezeknek az országoknak az egyezmény elleni kampányaiban ([Lebel et al. 2021](#)), ami azt mutatja, hogy

az OI regionális hálózata működőképpé vált, és mozgósítható a lengyel kormány intézkedéseinek támogatására. Ezenkívül az OI segített egy alternatív nemzetközi megállapodás - a család jogairól szóló egyezmény - előkészítésében, amelyet 2018

júliusában mutattak be az Európai Parlamentben ([Konieczna realna walka 2021](#)). Az OI intézkedéseinek elemzése azt mutatja, hogy a hazai rend az elsődleges célja, de ehhez a nemzetközi szinten is lépéseket kell tenni. Emiatt globálisan lépett fel, hogy megvédje

elsődleges hazai érdekeit. Az Isztambuli Egyezmény megerősíti, hogy az OI sikeresen fordította befolyásra az állami intézményekhez való hozzáférést ([Risse 2002](#), 268. o.). Bebizonyosodott, hogy képes befolyásolni a lengyel kormány napirendjét és a lengyel diplomácia intézkedéseit. Ugyanakkor a fordított jelenség is megfigyelhető. A PiS-hez

kötődő életpárti program sikere azt eredményezte, hogy az OI-nak érdeke fűződik ahhoz, hogy ez a bizonyos párt hatalmon maradjon. Az elmúlt években az OI a lengyel kormányt

támogató tevékenységet folytatott a nemzetközi szinten. 2016-ban a PiS által végrehajtott rendszerszintű reformokkal kapcsolatos nemzetközi kritikákra reagálva az OI jelentést készített a demokrácia és az emberi jogok lengyelországi helyzetéről, amely

"válasz volt az országunk helyzetéről szóló pontatlan és töredékes információkra", és a PiS-t támogatta. A jelentést bemutatták a washingtoni Világpolitikai Intézetben, az

amerikai Helsinki Bizottságban és "megmutatták amerikai kongresszusi képviselőknek és szenátoroknak" ([Eksperci OI zaprezentowali w USA 2016](#)). Meg kell jegyezni, hogy a jelentést Stephen Baskerville professzor bírálta el, aki 2020-ban lett a

a Collegium Intermarium tudományos személyzetének tagja.

Az OI támogatta a kormányt az Alkotmánybírósággal kapcsolatos eljárását, és "politikai" jellegűnek minősítette az Európai Parlament azon szándékát, hogy az Európai Unióról szóló szerződés 7. cikkében előírt intézkedéseket alkalmazza ([Mocno zideologizowana rezolucja 2017](#)). Az Európai Bizottság azon kísérletére reagálva, hogy a finanszírozást összekapcsolja a jogállamiság tiszteletben tartásával, az OI részletes jogi elemzést készített, amely szerint az uniós intézmények nem jogosultak beavatkozni a tagállamok igazságszolgáltatási rendszerébe. Az elemzést minden európai parlamenti

---

képviselőnek megküldték ([Nieuprawnione działania 2020](#)). 2020-ban az OI bekapcsolódott a lengyel települések "állítólagos LMBT-mentes zónáiról" szóló "álhírek" elleni küzdelembe. A zónák

problémás a helyi és a nemzeti kormányzat számára, mivel a lengyel szervezetek által a "Testvérvárosok" program keretében nyújtott uniós támogatásra benyújtott pályázatokat elutasították. Az OI hivatalos dokumentumot küldött a demokrácia, emberi jogok és humanitárius kérdések bizottsága parlamenti közgyűlésének (EBESZ), amelyben tagadta az "LMBT-mentes zónák" létezését, és azzal érvelt, hogy a lengyel jog teljes mértékben védi minden állampolgárát, szexuális irányultságától függetlenül (Fake news 2020). Végül 2021 elején az OI új programot jelentett be "Lengyelország jó hírvének védelmére". Mint az intézmények vezetői kifejtették, ez "válasz volt a baloldali aktivisták, politikusok és a külföldi tömegmédiá által Lengyelország ellen megfogalmazott történelmi hazugságok és vádak ismétlődésére, amelyek a nemzetközi jog megsértésével vádolják országunkat ... ." (Ordo Iuris w obronie dobrego imienia 2021). A kezdeményezés elindításakor az OI több perrel is fenyegetőzött.

Clifford Bob írt arról, hogy a keresztény jobboldal nemzetközi hálózata helyi szereplőket használ fel arra, hogy befolyásolják országaik belpolitikáját (Bob 2012, 11. o.). Az OI esettanulmánya azt mutatja, hogy a fordított helyzet - amikor egy helyi nem kormányzati szervezet egy nemzetközi hálózatot használ fel a kormány által hozott intézkedések legitimálására - is lehetséges. Ez egy értékes megfigyelés, amely feltárja a vallás politizálásának összetett hatásait globális és regionális kontextusokban.

8. Következtetések

Az Ordo Iuris története a siker története - egy olyan hitalapú szereplőé, amely saját normatív napirendjét hatékonyan emelte a nemzeti diplomácia szintjére, és saját nemzetközi tevékenységet fejtett ki. Igaz, hogy ez a siker sokat köszönhet a PIS hatalomra kerülésének. Mindazonáltal az OI eltökélt és jól felkészült volt arra, hogy a legtöbbet hozza ki ebből a lehetőségből. Az OI története egyben a GCR sikertörténete is. A vallás politizálásáról hírhedt Lengyelországban működő számos hitalapú intézmény között az OI a CR globális hálózata által inspirált új típusú szereplőt képvisel. A keresztény hagyományra való nyílt hivatkozással szembeni vonakodása és a jogi szakértelemmel rendelkező intézmény egységes képének fenntartása megkülönbözteti a többi hitalapú lengyel nem kormányzati szervezettől, és elárulja a keresztény jobboldal jogi érdekvédelmi szervezeteivel való kapcsolatát. A C-Fam vagy az Európai Jog és Igazságosság Központjától tanulva az OI nemzetközi tevékenységet fejtett ki; kapcsolatban áll a Keresztény Jobboldal globális érdekérvényesítő hálózatával, és azt az ambíciót mutatja, hogy Közép-Európában is létrehozza saját hálózatát. Naprakészen követi a GCR narratíváját és módszereit. A legfontosabb az ellenhegemón életpárti diskurzus, amely a liberális eszmét használja fel. Ez új dinamikát vezetett be, amelynek konfrontatív hatásaival a demokratikus társadalmak, beleértve Lengyelországot is, még mindig küzdenek.

A kormánypárt konzervatív szimpátiája megkönnyítette a politikához való hozzáférést, és az OI-nak sikerült ezt tényleges befolyásra váltania. A politikába való belekeveredése azonban már a saját programjában is kimutathatóvá vált. Az OI lobbistává vált, amely a kormány befolyásolására törekedve fokozatosan átvette a politikai logikát. Az OI egy olyan esetet mutat be, amikor egy hitalapú szereplő, akinek a cselekvése egy normarendszer ihlette és köré összpontosul, figyelembe veszi a nemzeti érdekeket. A geopolitikai gondolkodás relevanciája az OI számára megfigyelhető a Közép-Európa és Oroszországhoz való hozzáállásában. A nemzeti és a nemzetközi közötti határok elmosódtak. Az életpárti napirend összekapcsolódik a hazafisággal, mivel a család védelme elválaszthatatlanul kapcsolódik a szuverenitáshoz. A globálisan működő hitbéli szereplők napirendjének politizálásának ez a hatása a GCR más tagjainál is megfigyelhető.

Az OI, a GCR által inspirálva, átlépte a határokat, hogy ellensúlyozza a külföldi baloldali befolyást Varsóban. A keresztény jobboldal számára oly ismerős logika szerint nem lehet csak ülni és várni, amíg a küszöbön állnak. Megelőző lépéseket kell tenned, és szembe kell szállnod velük Brüsszelben, New Yorkban és Genfben. Figyelembe véve fejlődésének lenyűgöző ütemét, bizton állíthatjuk, hogy az Ordo Iuris továbbra is látható szerepet fog játszani a lengyel civil társadalom jobboldali szegmensében, valamint a közép-európai konzervatív hálózatban.

Finanszírozás: A kutatás nem részesült külső finanszírozásban. **Intézményi felülvizsgálati bizottság nyilatkozata:** Nem alkalmazható. **Tájékoztató beeleegyzési nyilatkozat:** Nem alkalmazható. **Adatelérhetőségi nyilatkozat:** Nem alkalmazható. **Összeférhetetlenség:** A szerzők nem jelentenek összeférhetetlenséget.

Megjegyzések

- 1 Az amicus curiae beadvány olyan helyzetre utal, amikor egy olyan személy (például egy szakmai személy vagy egy szervezet), aki nem fél egy adott perben, de akinek a bíróság engedélyezi, hogy tanácsot adjon a bíróságnak valamilyen, a szóban forgó ügyet közvetlenül érintő jogi kérdésben.
- 2 2008-ban a krakkói Kúria hivatalosan tagadta, hogy bármilyen kapcsolata lenne az OI-t alapító szervezettel, azaz a Piotr Skarga Vallási és Szociális Nevelési Intézet Alapítványal ([Komunikat Kurii 2008](#)).
- 3 A jelentés szerzői azt írják, hogy a TFP adománygyűjtési modelljét "az amerikai republikánus politikusok és aktivisták inspirálták, akik kapcsolatban álltak az American Leadership Institute-tal, ahol a TFP tagjait képezték ki, és előadások tartásával kapcsolatos tapasztalataikat is megosztották" ([Lebel et al. 2020](#)).
- 4 Az ADF intézményi védnöke volt a Varsói Egyetemen tartott 2012-es konferenciának, amely az OI megalapítását jelentette ([Dauksza 2021](#)).
- 5 Amikor ezt a megjegyzést tette, még mindig Walinowicz volt a leánykori vezetékneve. Miután 2020-ban megnősült, felvette férje, Krzysztof Bosak - a Konfederacja jobboldali párt vezetője és a 2020-as választások elnökjelöltje - vezetéknevét.
- 6 Az általam megkérdezettek az OI-ra jellemző ostromlott erőd szindrómáról beszéltek.
- 7 A nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és leküzdéséről szóló Európa tanácsi egyezmény, ismertebb nevén az Isztambuli Egyezmény az Európa Tanács emberi jogi egyezménye, amely a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak ellen lép fel, és amelyet 2011. május 11-én nyitottak meg aláírásra Isztambulban, Törökországban. Az egyezmény célja az erőszak megelőzése, az áldozatok védelme és az elkövetők büntetlenségének megszüntetése.
- 8 Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság
- 9 Ellentmondásos információk vannak arról, hogy ez az iroda még mindig működik-e. Egy bennfentes szerint az OI kivonult ebből a projektből.
- 10 Amici curiae-t használtam, hogy megkeressem a romániai Alkotmánybíróságot, amely az alkotmánynak a házasság mint egy férfi és egy nő szövetségének újbóli megerősítéséről szóló újításával foglalkozott ([Rumunia coraz bliz'ej 2017](#)), és Grúziában is ([Nie mogli 2020](#)).
- 11 Azok, akik ellen az OI pert indított: Tomasz Piątek és Klementyna Suchanow újságírók, Radosław Sikorski volt külügyminiszter, Agnieszka Holland filmrendező, Anna Maria Żukowska lengyel parlamenti képviselő, Joanna Senyszyn lengyel baloldali politikus, Robert Biedron' és Guy Verhofstadt lengyel európai parlamenti képviselők, Neil Datta, a szexuális és reprodukció európai parlamenti fórumának titkára.
- 12 Ezt az iskolát nem közvetlenül az OI hozta létre, hanem a 2020-ban életre hívott Education to Values Alapítvány. Az OI elnöke, Jerzy Kwas'niewski és alelnöke, Tymoteusz Zych mindketten tagjai az alapítvány felügyelőbizottságának, de funkciót cseréltek, azaz Zych vezeti az alapítványt, Kwas'niewski pedig a helyettese. Az OI két másik tagja - Karolina Kwas'niewska és Marcin Olszówka - az igazgatótanács tagja. Emellett Tymoteusz Zych a Collegium Intermarium rektora, Jerzy Kwas'niewski pedig a kuratórium vezetője.
- 13 A lengyel szervezetek elhatárolódnak a WCF-től - "a kongresszus 2011 óta a Putyinhoz kötődő orosz oligarchák befolyása alatt áll, ami negatív színben tüntetheti fel a lengyel szervezeteket" ([Dauksza 2021](#)).
- 14 A cári önkény orosz elnevezése.
- 15 Tagja a *Domovinski pokret* ("Mozgalom a hazáért") nacionalista mozgalomnak is, amely 2020-ban 13 helyet szerzett a horvát parlamentben.
- 16 Angela Gandra, Brazília Nőügyi, Családügyi és Emberi Jogi Minisztériumának családjogi államtitkára volt a díszvendége az Ordo Iuris által 2020 novemberében szervezett, a nők jogainak védelméről szóló konferenciának. A helyzet némi vitát váltott ki, mivel a lengyel külügyminisztériumot nem tájékoztatták, és hivatalosan nem is vonták be a brazil államtitkár útjának megszervezésébe ([Szczygieł 2021](#)).
- 17 A kezdeményezéshez csatlakozott Ausztria, Bulgária, Románia, Horvátország, Szlovénia, a Cseh Köztársaság, Szlovákia, Magyarország, Észtország, Litvánia és Lettország ([Legucka 2020](#)).
- 18 A Piotr Skarga Alapítvány tulajdonában lévő weboldal - Polonia Christiana PCh24 (<https://pch24.pl/>) - széles körben és többnyire kedvezően írt a Három Tenger Kezdeményezéséről.

- ¹⁹ Egy másik tényező, amely segítette az OI-t, a hatalmi eliten belüli frakciókon belüli rivalizálás volt, különösen Mateusz Morawiecki miniszterelnök és Zbigniew Ziobro igazságügyi miniszter tábora között. Az utóbbi támogatta az OI fellépését az Isztambuli Egyezmény ellen - ez a lépés a miniszterelnök meggyengítését célozta.
- ²⁰ A Vsquare nemzetközi oknyomozó újságírócsapat jelentette: "A lengyel igazságügyi minisztérium levelet küld a régió több országának kormányához egy új, a család jogainak védelmét célzó nemzetközi egyezményre vonatkozó javaslattal, amelynek tartalmát a Balkan Investigative Reporting Network (BIRN) hozta nyilvánosságra. A lengyel igazságügyi minisztérium hivatalosan azzal érvelt, hogy a javaslatok (amelyeket az Ordo Iuris és a minisztérium terjesztett elő) nem kapcsolódnak egymáshoz. A BIRN megállapításaiból kiderül, hogy Szlovénia egyértelműen elutasította a lengyel igazságügyi minisztérium javaslatát. Megkérdeztük a régió többi kormányát, hogy mit válaszolnak a lengyel minisztérium által küldött levélre. Mint kiderült, szeptember végén Szlovákia is elutasította a javaslatot. "Ami az Önök által javasolt jövőbeli egyezmény tartalmát illeti, úgy véljük, hogy az egyéni jogokat a szlovák jog és a meglévő nemzetközi egyezmények kellőképpen védik, ezért nem látjuk szükségét egy új nemzetközi eszköz kidolgozásának ezen a területen" - válaszolta a szlovák igazságügyi minisztérium a levélre" (Lebel et al. 2021).

Hivatkozások

- A C-Fam. Elérhető online: <https://c-fam.org/about-us/> (hozzáférés: 2021. október 12.).
- Berger, Peter L. 1999. *A világ deszekularizációja: Az újjáéledő vallás és a világpolitika*. Washington: Eerdmans.
- Bill, Stanley. 2020. Az elitellenes populizmus és a civil társadalom Lengyelországban: A PiS stratégiai az elit leváltására. *East European Politics and Societies and Cultures*. [CrossRef]
- Bluhm, Katharina és Mihai Varga, szerk. 2019. *Új konzervatívok Oroszországban és Kelet-Közép-Európában*. London és New York: Routledge.
- Bob, Clifford. 2012. *A globális jobboldal és a világpolitika összecsapása*. Cambridge, Egyesült Királyság: Cambridge University Press.
- Borowik, Irena és Sabina Ramet, szerk. 2017. *Vallás, politika és értékek Lengyelországban*. New York: Palgrave Macmillan.
- Buss, Doris és Didi Herman. 2003. *A családi értékek globalizálódása. A keresztény jobboldal a nemzetközi politikában*. London és Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Camus, Jean-Yves és Nicolas Lebourg. 2017. *Szélsőjobboldali politika Európában*. Cambridge, MA: Belknap Press.
- Curanovic', Alicja. 2019. Od koncepcji *Ordo Iuris* Trójmorza-mitologia prometeizmu i pretensje do polskiego przywództwa w regionie Europy Wschodniej. In *Polityka wschodnia Polski-mie.dzy fatalizmem geopolitycznym a kla.twa, niemocy*. Szerkesztette Stanisław Bielen'. Pułtusk-Warszawa: ASPRA-JR.
- Dauksza, Julia. 2021. *Az Ordo Iuris és az ultrakonzervatív szervezetek globális hálózata*. Elérhető online: <https://vsquare.org/ordo-iuris-and-a-global-web-of-ultra-conservative-organisations/> (hozzáférés: 2021. augusztus 12.).
- Dauksza, Julia, Anna Gielewska, Konrad Szczygieł, Tomas Madlenak, Lukas Diko, Lukas Cerniauskas, Migle Kranceviciute, Masenjka Bacic és Audrey Lebel. 2020. *Ordo Iuris és barátai: Az abortusztilalom körüli játékok Lengyelországban*. Online elérhető: <https://vsquare.org/ordo-iuris-and-friends-the-games-around-abortion-ban-ban-poland/> (hozzáférés: 2021. augusztus 12.).
- Diskin, Hanna. 2001. *A győzelem magjai. Egyház és állam Gomulka Lengyelországában*. New York: CEU Press.
- Dziuba, Katarzyna. 2019. Vallás és politikai pártok Lengyelországban. In *The Routledge Handbook to Religion and Political Parties*. Szerkesztette Jeffrey Hayness. New York és London: Routledge.
- Drolet, Jean-François és Michael L. Williams. 2018. Radikális konzervativizmus és globális rend: A nemzetközi elmélet és az új jobboldal. *Nemzetközi elmélet* 10: 285-313. [CrossRef]
- Drolet, Jean-François és Michael L. Williams. 2019. Kilátás a MARS-ról: Az amerikai paleokonzervativizmus és a liberális világrend ideológiai kihívásai. *International Journal* 74: 15-31. [CrossRef]
- Eksperci *Ordo Iuris* zaprezentowali w USA raport o demokracji i prawach człowieka w Polsce. 2016. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ekspceri-ordo-iuris-zaprezentowali-w-usa-raport-o-demokracji-i-prawach> (hozzáférés: 2016. szeptember 19.).
- Europejscy eksperci od gender ukrywaja, informacje na temat swojej dzialalnos'ci. 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/europejscy-ekspceri-od-gender-ukrywaja-informacje-na-temat-swojej-dzialalalnosci> (hozzáférés: 2018. augusztus 16.).
- Fake news o "strefach wolnych od LGBT" przyczyna, powielania kłamstw na temat Polski. *Ordo Iuris* interweniuje. 2020. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/fake-news-o-strefach-wolnych-od-lgbt-przyczyna-powelania-klamstw-na> (elfogadva 2020. július 14-én).
- Forsowane przez UE w ONZ ograniczenia praw rodziców, seksualizacja dzieci i aborcja znowu wspierane przez Polskę. 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/forsowane-przez-ue-w-onz-ograniczenia-praw-rodzicow-seksualizacja-dzieci> (hozzáférés: 2017. március 6.).
- Gielewska, Anna, Julia Dauksza, Konrad Szczygieł, Sarunas Cerniauskas, Migle Kranceviciute, Liucija Lenkauskaitė, Lukas Diko, Tomas Madlenak, Masenjka Bacic, Oliver Kund, és mások 2020. *Az arany oroslán üvölt Krakkóból*. Elérhető online: <https://vsquare.org/the-golden-lion-roars-from-cracow/> (hozzáférés: 2021. június 3.).
- Gielewska, Anna, Julia Dauksza, Konrad Szczygieł, Sarunas Cerniauskas, Migle Kranceviciute, Tomas Madlenak, Peter Kapitan, Masenjka Bacic, Oliver Kund és Sarkadi Nagy Márton. 2021. *A nemek elleni szövetség belső működése Közép-Kelet-Európában*. Elérhető online: <https://vsquare.org/the-inner-working-of-anti-gender-alliance-in-central-eastern-europe/> (hozzáférés: 2021. augusztus 21.).
- Hruby, Suzanne. 1982-1983. Az egyház Lengyelországban és politikai befolyása. *Journal of International Affairs* 36: 317-28.
- Ingelhart, Ronald és Pippa Norris. 2011. *Szagrális és világi: Religion and Politics Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Jest skarga w sprawie rezolucji zniewaz'aja,cej Polske, . Ordo Iuris interweniuje w Trybunale Sprawiedliwos'ci.* 2021. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/jest-skarga-w-sprawie-rezolucji-zniewazajacej-polske-ordo-iuris> (hozzáférés: 2021. január 26.).
- Kawczyn'ska, Marta. 2020. *Ordo Iuris trwal'ej niz' jakakolwiek polityczna sila* (Interjú). December 11. Online elérhető: <https://tygodnik.tvp.pl/51269121/ordo-iuris-bedzie-trwal-dluzej-niz-jakakolwiek-polityczna-sila> (hozzáférés: 2021. május 4.).
- Keck, Margaret és Kathryn Sikkink. 1998. *Határonkon túli aktivisták: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca: Cornell University Press.
- Komitet Praw Człowieka ONZ walczy z klauzula, sumienia i forsuje pseudo-prawo do aborcji. 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/komitet-praw-czlowieka-onz-walczy-z-klauzula-sumienia-i-forsuje-pseudo> (hozzáférés: 2018. március 29.).
- Komunikat Kurii Krakowskiej. 2008. Elérhető online: <https://diecezja.waw.pl/1094> (hozzáférés: 2021. június 17.).
- Konieczna realna walka z przemoca, . Sejm debatowal nad Konwencja, stambulska, . 2021. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/konieczna-realna-walka-z-przemoca-sejm-debatowal-nad-konwencja-stambulska> (hozzáférés: 2021. március 18.).
- Konwencja o Prawach Rodziny-Mie, dzynarodowa gwarancja w obronie rodzin. 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/konwencja-o-prawach-rodziny-miedzynarodowa-gwarancja-w-obronie-rodzin> (hozzáférés: 2018. június 15.).
- Kotwas, Marta és Jan Kubik. 2019. A közkultúra szimbolikus sűrítése és a jobboldali populizmus felemelkedése Lengyelországban. *Kelet-európai politika és társadalmak és kultúra* 33: 435-71. [CrossRef]
- Lebel, Audrey, Julia Dauksza, Anna Gielewska, Konrad Szczygieł és Juliana Dal Piva. 2020. *Salve Maria, avagy milliók Made in Poland*. Elérhető online: <https://vsquare.org/salve-maria-or-millions-made-in-poland/> (hozzáférés: 2021. június 14.).
- Lebel, Audrey, Julia Dauksza, Anna Gielewska, Konrad Szczygieł, Sarunas Cerniauskas, Migle Kranceviciute, Tomas Madlenak, Peter Kapitan, Masenjka Bacic, Oliver Kund és mások 2021. *Hogyan alakítják át a radikális mozgalmak Közép-Európát*. Elérhető online: <https://vsquare.org/how-radical-movements-are-reshaping-central-europe/> (hozzáférés: 2021. május 5.).
- Legucka, Agnieszka, szerk. 2020. *Trójmorze wobec wyzwan' wspolczesnos'ci* (a különszám). *Sprawy Międz* 73: 2. Marczewski, Paweł. 2018. A kizárás szabadsága: Konzervatív CSOSz a Jog és Igazságosság Lengyelországban. In *A konzervatív civil szervezetek mozgósítása*. Társadalom. Szerkesztette Richard Youngs. Washington: Carnegie Endowment for Peace.
- Mie, dzynarodowa koalycja dla obrony wspolnych wartos'ci. 2021. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/miedzynarodowa-koalycja-dla-obrony-wspolnych-wartosci> (hozzáférés: 2021. június 4.).
- Mierzyn'ska, Anna. 2020. *Podboje Ordo Iuris. To rozpe, dzona maszyna polityczna fundamentalistow.* Január 6. Online elérhető: <https://oko.press/podboje-ordo-iuris/> (hozzáférés: 2021. június 12.).
- Misja i wartos'ci. 2021. Elérhető online: <https://collegiumintermarium.org/misja-i-wartosci/> (hozzáférés: 2021. augusztus 28.).
- Mocno zideologizowana rezolucja PE ws. praworzadnos'ci w Polsce. 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/mocno-zideologizowana-rezolucja-pe-ws-praworzadnosci-w-polsce> (hozzáférés: 2017. november 15.).
- Nagy Márton, Sarkadi Márton. 2021. *Hogyan finanszírozza az Orbán-kormány az ultrakonzervatív civil szervezetek programját*. Elérhető online: <https://vsquare.org/how-orbans-government-funds-ultra-conservative-ngos-agenda/> (hozzáférés: 2021. augusztus 3.).
2020. *Nie mogli zrobic' graffiti. Dzialacze LGBT zaskarz'aja, rza, d Gruzji do Europejskiego Trybunatu Praw Człowieka.* Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/nie-mogli-zrobic-graffiti-dzialacze-lgbt-zaskarzaja-rzad-gruzji-do> (hozzáférés: 2020. április 9.).
- Niejasne powia, zania finansowe Rady Europy. Duz'e wplywy pote, z'nych organizacji.* 2020. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/niejasne-powiazania-finansowe-rady-europy-duze-wplywy-poteznych> (hozzáférés: 2020. december 18.).
- Nieuprawnione dzialania unijnych organow w sprawie praworzadnos'ci w Polsce. Opinia Ordo Iuris.* 2020. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/nieuprawnione-dzialania-unijnych-organow-w-sprawie-praworzadnosci-w> (hozzáférés: 2020. december 18.).
- O zagroz'eniach dla wolnos'ci slowa w Polsce.* 2013. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/o-zagrozeniach-dla-wolnosci-slowa-w-polsce> (hozzáférés: 2013. október 2.).
- Obywatele wzywaja, nowy rza, d do obrony suwerennos'ci Polski na forum ONZ.* 2015. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/obywatele-wzywaja-nowy-rzad-do-obrony-suwerennosci-polski-na-forum-onz> (hozzáférés: 2015. november 19.).
- Ordo Iuris apeluje do Prezydenta RP podje, cie dzialan' w obronie przes'ladowanych chrzes'cijan.* 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-apeluje-do-prezydenta-rp-podjecie-dzialan-w-obronie> (hozzáférés: 2017. szeptember 19.).
- Ordo Iuris broni rodziny na konferencji OBWE.* 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-broni-rodziny-na-konferencji-obwe> (hozzáférés: 2018. október 5.).
- Ordo Iuris do ONZ: Aborcja nie chroni zycia ale je niszczy!* 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-do-onz-aborcja-nie-chroni-zycia-ale-je-niszczy> (hozzáférés: 2017. szeptember 28.).
- Ordo Iuris na forum ONZ upomina sie o prawo do zycia niepelnosprawnych dzieci.* 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-na-forum-onz-upomina-sie-o-prawo-do-zycia-niepelnosprawnych> (hozzáférés: 2018. február 8.).
- Ordo Iuris uzyskalo status konsultacyjny w strukturach ONZ.* 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-uzyskalo-status-konsultacyjny-w-strukturach-onz> (hozzáférés: 2017. május 8.).
- Ordo Iuris w obronie dobrego imienia Polski. Pozwy wobec autorow' zniestawien' i raport prostuja, cy dezinformacje.* 2021. Online elérhető: <https://ordoiuris.pl/wolnosci-obywatelskie/ordo-iuris-w-obronie-dobrego-imienia-polski-pozwy-wobec-autorow-zniestawien-i> (elfogadva 2021. február 24-én).

- Flak, Tomasz. 2017. Ordo Iuris i brazylijska sekta. Kim są obrońcy i od samego poczęcia. *Gazeta Wyborcza*, március 27.
- Piwar, Agnieszka. 2013. Czy wolność słowa w Polsce jest zagrożona? Wywiad z Dyrektorem Ordo Iuris. *Teologia Polityczna*. December 17. Elérhető online: <https://teologiapolityczna.pl/czy-wolnosc-slowa-w-polsce-jest-zagrozona-wywiad-z-dyrektorem-ordo-iuris> (hozzáférés: 2021. június 7.).
- Polska wśród wspierających instytucjonalizację, wpływów LGBT w Radzie Praw Człowieka. 2016. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/polska-wsrod-panstw-wspierajacych-instytucjonalizacje-wplywow-lgbt-w> (hozzáférés: 2016. november 22.).
- Polsko-węgierska współpraca na rzecz ochrony wartości. Deklaracja Ordo Iuris i Center for Fundamental Rights. 2020. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/polsko-wegierska-wspolpraca-na-rzecz-ochrony-wartosci-deklaracja-ordo> (hozzáférés: 2020. február 18.).
- Proaborcyjny media manipulują opinią publiczną. 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/proaborcyjny-media-manipuluja-opinia-publiczna> (hozzáférés: 2017. október 23.).
- Projekt ustawy nowelizujący hiszpańskie prawo regulujące dopuszczalność aborcji w kontekście europejskiego ładu prawnego i politycznego. 2016. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/projekt-ustawy-nowelizujacy-hiszpanskie-prawo-regulujace-dopuszczalnosc-aborcji-w> (hozzáférés: 2016. szeptember 20.).
- Promocja strategicznych celów subkultur LGBT stała się oficjalną, częścią programu ONZ - również dzięki postawie Polski. 2016. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/promocja-strategicznych-celow-subkultur-lgbt-stala-sie-oficjalna-czescia> (hozzáférés: 2016. december 30.).
- Przestrzeń wolności i ładu - inauguracja Collegium Intermarium. 2021. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/edukacja/przestrlen-wolnosc-i-ladu-inauguracja-collegium-intermarium> (hozzáférés: 2021. május 28.).
- Reakcja Ordo Iuris na uwagi Komitetu Praw Człowieka dotyczy, ce dostępu do aborcji w Polsce. 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/reakcja-ordo-iuris-na-uwagi-komitetu-praw-czlowieka-dotyczace-dostepu-do> (hozzáférés: 2018. január 29.).
- Risse, Thomas. 2002. Transznacionális szereplők és a világpolitika. In *Handbook of International Relations*. Szerkesztette Walter Carlsnaes, Thomas Risse és Beth Simmons. London: Sage, pp. 255-74.
- Rosyjska ustawa federalna o zakazie propagowania treści kwestionujących wartości tradycyjnej rodziny i jej reperkusje medialne. 2016. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/rosyjska-ustawa-federalna-o-zakazie-propagowania-tresci-kwestionujacych> (hozzáférés: 2016. szeptember 20.).
- Rumunia coraz bliżej referendum w obronie tożsamości małżeństwa. 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/rumunia-coraz-blizej-referendum-w-obronie-tozsamosci-malzenstwa> (hozzáférés: 2017. szeptember 8.).
- Shekhovtsov, Anton. 2017. Oroszország és a nyugati szélsőjobboldal: Tango Noir. London és New York: Routledge.
- Skrajna ideologia zamiast walki z przemocą. Analiza Konwencji stambulskiej i dokumentów GREVIO. 2020. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/skrajna-ideologia-zamiast-walki-z-przemoca-analiza-konwencji-stambulskiej-i> (hozzáférés: 2020. szeptember 15.).
- Statut Fundacji Instytutu na Rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris. 2021. Online elérhető: <https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Statut%20jednotly%20grudzien%CC%81%202020.pdf> (hozzáférés: 2021. augusztus 29.).
- Stoeckl, Kristina és Kseniya Medvedeva. 2018. Kettős kööttség az ENSZ-ben: Nyugati szereplők, Oroszország és a tradicionalista napirend. *Global Constitutionalism* 7: 383-421. [CrossRef]
- Stoeckl, Kristina. 2019. Az orosz keresztény jobboldal felemelkedése: A Családok Világkongresszusának esete. *Vallás, állam és társadalom*. 48: 223-38. [CrossRef]
- Stop dyskryminacji Polek w Unii Europejskiej. Petycja Ordo Iuris do szefa Parlamentu Europejskiego po wizycie FEMM. 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/stop-dyskryminacji-polek-w-unii-europejskiej-petycja-ordo-iuris-do-szefa> (hozzáférés: 2017. május 30.).
- Suchanow, Klementyna. 2020. To jest Wojna. Kobiety, fundamentaliszi és a új középkor. Warszawa: Agora.
- Sukces środowisk prorodzinnych i pro-life w ONZ. 2017. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/sukces-srodowisk-prorodzinnych-i-pro-life-w-onz> (hozzáférés: 2017. április 27.).
- Surogacja bez poparcia Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy. 2016. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/surogacja-bez-poparcia-zgromadzenia-parlamentarnej-rady-europy> (hozzáférés: 2016. október 12.).
- Suslov, Mikhail és Dmitry Uzlaner. 2019. Kortárs orosz konzervatívizmus. Problémák, paradoxonok és perspektívák. Leiden és Boston: Brill.
- Szczygiel, Konrad. 2021. Ordo Iuris. Diplomáciai munkacsoport. Elérhető online: <https://vsquare.org/ordo-iuris-hides-behind-a-mask-of-diplomacy/> (hozzáférés: 2021. február 23.).
- Taylor, Charles. 2018. Egy szekuláris korszak. Cambridge: Belknap Press.
- Węgierskie Centrum Praw Podstawowych przeciwko przystąpieniu UE do Konwencji stambulskiej. 2020. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/wegierskie-centrum-praw-podstawowych-przeciwko-przystapieniu-ue-do-konwencji> (hozzáférés: 2020. augusztus 4.).
- Kik vagyunk. 2021. Elérhető online: <https://en.ordoiuris.pl/who-we-are> (hozzáférés: 2021. szeptember 3.).
- Wybór se, dziego ETPCZ zgodny z rekomendacjami Ordo Iuris. 2018. Elérhető online: <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/wybor-sedziego-etpcz-zgodny-z-rekomendacjami-ordo-iuri> (hozzáférés: 2018. február 2.).
- Yatsyk, Alexandra. 2020. Biopolitikai populizmus Lengyelországban: A PiS esete. *Populism* 3: 148-64. [CrossRef]

- Zalewski, Bartosz és Tymoteusz Zych, szerk. 2021. Pomie_dzy Europa narodów a superpan'stwem. *Raport Collegium Intermarium 2*. Warszawa. Elérhető online: https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Raport_Collegium_Intermarium.pdf (hozzáférés: 2021. augusztus 4.).
- Zurek, Robert. 2009. Für Kirche und Volk! Die Radio-Maryja-Bewegung in heutigen Polen. *Osteuropa* 59: 113-28.
- Zych, Tymoteusz, szerk. 2018. *Obronimy Rodzine, i Matz'en'stwo*. Elérhető online: https://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/Broszura_Konwencja_POL (hozzáférés: 2021. augusztus 3.).